

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

FAKULTA PRÁVNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ZVLÁŠTNÍ FORMY DOKAZOVÁNÍ

SPECIAL METHODS OF EVIDENCE

Autor:

Bc. Petr Doubek

Vedoucí práce:

doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.

Plzeň 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.

Beru na vědomí, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, ve znění pozdějších předpisů.

V Plzni dne 2019

.....

Bc. Petr Doubek

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl zejména poděkovat panu doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, cenné rady, trpělivost a odborný dohled. Děkuji také panu por. Mgr. Stanislavu Majerovi z PČR – OOP Plzeň – střed, za jeho čas, vstřícnost a cenné rady z kriminalistického prostředí a Mgr. Mileně Nevrkové za pomoc při gramatické kontrole práce.

Rád bych také poděkoval svým rodičům, přítelkyni a přátelům za podporu při studiu.

Západočeská univerzita v Plzni.

Fakulta právnická, Katedra trestního práva.

© 2019 Bc. Petr Doubek. Všechna práva vyhrazena.

Tato práce vznikla jako školní dílo na Západočeské univerzitě v Plzni na Fakultě právnické. Práce je chráněna právními předpisy a mezinárodními úmluvami o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským. K jejímu užití, s výjimkou bezúplatných zákonných licencí, je nezbytný souhlas autora.

Odkaz na tuto práci

Doubek, Petr, Bc. *Zvláštní formy dokazování*. Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Katedra trestního práva, 2019.

Obsah

Úvod.....	1
I. Některé zvláštní způsoby dokazování	3
1.1 Společné znaky zvláštních způsobů dokazování	5
1.2 Specifické znaky zvláštních způsobů dokazování	6
II. Konfrontace	7
2.1 Znaky a zásady konfrontace	10
2.2 Taktika konfrontace	12
2.3 Dokumentace konfrontace	14
2.4 Omezení konfrontace u mladistvých	14
2.5 Vyloučení konfrontace.....	16
2.6 Z judikatury k danému tématu	17
III. Rekognice	20
3.1 Druhy rekognice	22
3.2 Příprava rekognice	24
3.3 Účast poznávané osoby při rekognici ve světle zásady „nemo tenetur se ipsum accusare“	25
3.4 Specifická taktika a příprava u zvláštních druhů rekognice	29
3.4.1 Rekognice živých osob in natura podle anatomicko-morfologických znaků.....	29
3.4.2 Rekognice živých osob podle funkčních (dynamických) znaků	30
3.4.3 Rekognice mrtvoly in natura.....	31
3.4.4 Rekognice movitých věcí in natura	32
3.4.5 Rekognice nemovitých věcí in natura.....	33
3.4.6 Rekognice zvířete	33
3.4.7 Rekognice podle modelů	34
3.5 Skrytá a otevřená rekognice.....	35
3.6 Neodkladnost a neopakovatelnost rekognice.....	36
3.7 Dokumentace a hodnocení rekognice	37
3.8 Prázdná rekognice.....	39
3.9 Z judikatury k danému tématu	40
IV. Vyšetřovací pokus	43
4.1 Trestněprávní podmínky vyšetřovacího pokusu	44

4.2	Příprava vyšetřovacího pokusu	47
4.3	Taktika provedení vyšetřovacího pokusu	47
4.4	Dokumentace a hodnocení výsledků vyšetřovacího pokusu	49
4.5	Z judikatury k danému tématu	50
V.	Rekonstrukce	52
5.1	Druhy kriminalistické rekonstrukce.....	53
5.1.1	Rekonstrukce významných míst	53
5.1.2	Rekonstrukce významných předmětů	54
5.1.3	Rekonstrukce významných znaků člověka	54
5.1.4	Rekonstrukce významných jednání a událostí.....	55
5.2	Příprava rekonstrukce	56
5.3	Taktika provedení rekonstrukce.....	58
5.4	Dokumentace a hodnocení výsledků rekonstrukce.....	60
5.5	Z judikatury k danému tématu	62
VI.	Prověrka na místě	63
6.1	Příprava prověrky na místě	65
6.2	Taktika provedení prověrky na místě	65
6.3	Dokumentace a hodnocení výsledků prověrky na místě	66
VII.	Další zvláštní způsoby dokazování	68
7.1	Hypnóza jako vyšetřovací technika	68
7.1.1	Podstata hypnózy	68
7.1.2	Využití hypnózy při trestné činnosti	70
7.1.3	Využití vyšetřovací hypnózy	72
7.1.4	Příklady použití hypnózy	74
	Závěr.....	76
	Seznam zdrojů	78
	Seznam použité literatury	78
	Seznam použitých internetových zdrojů.....	79
	Seznam použitých právních předpisů	80
	Seznam použité judikatury	80
	Seznam zkratk.....	82
	Resumé.....	83

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá tématem zvláštních forem dokazování, které jsou zakotveny v zákoně č. 141/1961 Sb., trestní řád, a to konkrétně v ustanoveních § 104a až 104e. Přesněji se jedná o instituty konfrontace, rekonstrukce, rekognice, vyšetřovacího pokusu a prověrky na místě. Všechny zmíněné úkony byly do právního řádu České republiky zavedeny tzv. velkou novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb., s účinností od 1.1.2002. Do té doby byly přímo neupraveny a byly podřazovány pod jiné důkazní prostředky. Zároveň je práce rozšířena i o jeden z netradičních způsobů získávání informací, který není až tak běžný jako způsob dokazování v našem kriminalistickém prostředí, a to institut vyšetřovací hypnózy. Je třeba podotknout, že se určitě nejedná o kompletní výčet „nestandardních“ způsobů dokazování. Ostatně i o jednotlivých, zde zmíněných institutech, by vzhledem k jejich obsáhlosti bylo možné napsat samostatnou diplomovou práci.

Zpracovávané instituty mají kromě svojí trestně-procesní povahy také povahu kriminalistickou. Kriminalistickou vědou jsou pak přesněji považovány za metody kriminalistické činnosti.

Práce je ve svém obsahu dále rozdělena do 7 hlavních kapitol, přičemž každému institutu je věnována zvláštní kapitola. V úvodu je zařazena zvláštní kapitola, která čtenáře ve stručnosti provádí historií těchto institutů. V každé následující kapitole je poté daný důkazní prostředek rozebírán nejen co do své zákonné úpravy, ale je také rozebírán z pohledu kriminalistického. Tento pohled se odráží v jednotlivých podkapitolách, které se budou zabývat například přípravou a taktikou provádění důkazů, ale také jejich následnou dokumentací a

vyhodnocováním. Práce, jejíž obsah bude čerpat z obsáhlého spektra odborné literatury, nabídne také ukázkou různých pohledů kriminalistických teoretiků na danou problematiku.

Zároveň bude k dané kapitole, pokud to bude vhodné a účelné, uvedena judikatura vztahující se k danému tématu jako nástin toho, jaké problémy se při používání daných úkonů vyskytují a jak se s nimi vypořádávají příslušné soudy.

Práce nebude obsahovat kompletní rozbor veškerých ustanovení nebo institutů trestního řádu, které mají návaznost k daným důkazním prostředkům. Je to především z důvodu, že by práce byla poté velmi rozsáhlá a také proto, že vzhledem k danému tématu nejsou tyto otázky tak zásadního charakteru anebo jsou příliš obecné. Jedná se především o ustanovení obhájce, vznášení námitek jednotlivými účastníky při provádění úkonů, přibrání tlumočnicka a dalších osob.

Některé zvláštní způsoby dokazování

„Z toho, že ustanovení § 89 odst. 2 obsahuje pouze demonstrativní výčet možných důkazních prostředků (arg. ...zejména...), lze dovodit, že může být podle okolností doplněno dalšími výslovně nezmíněnými důkazními prostředky.“¹

V tomto směru přinesla nejpodstatnější změny a posun tzv. velká novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., s účinností od 1.1.2002. „Do této doby poměrně často využívané úkony, spíše kriminalistické povahy, a to konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka na místě neměly svou specifickou úpravu v trestním řádu a byly součástí jiných důkazních prostředků, zejména výslechu.“²

Původní úprava před velkou novelou byla u zmíněných institutů velmi strohá, přičemž byl upraven pouze institut konfrontace a rekognice, ostatní části v té době platná úprava neobsahovala vůbec. Navíc minulá úprava byla zaměřena nepřesně ve vztahu k výslechu obviněného nebo byly prostředky považovány za způsoby ohledání. (srov. Rozh. NS ČSR Tpj 160/85)³

„Proto v zájmu právní jistoty byl novelou trestního řádu, provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1.1.2002, výslovně stanoven postup při provádění těchto úkonů, resp. důkazů, v ustanoveních § 104a až 104e, a to

¹ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. str 410.

² Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 115.

³ Rozh. NS ČSR Tpj 160/85 (Bull. Č. 2/86, st. č. 20): Ohledáním ve smyslu ustanovení § 113 je též vyšetřovací pokus nebo rekonstrukce.

I. Některé zvláštní způsoby dokazování

v souladu s poznatky kriminalistiky a praxe, která se vytvořila částečně i pod vlivem dosavadní judikatury.“⁴

Tento výčet ovšem nelze považovat za konečný. Do této kategorie se řadí i další důkazy. Zpravidla jsou sem zařazovány též záznamy telekomunikačního provozu, důkazy získané při použití operativně pátracích prostředků, jako jsou různé obrazové, zvukové či jiné záznamy. „Sporné je, zda lze považovat za důkazní prostředek také odběr a porovnání pachových stop.“⁵

„Všechny tyto úkony, které se ve vyšetřovací praxi již po desetiletí používají a judikatura soudů s nimi běžně pracuje, považujeme za samostatné důkazní prostředky, poněvadž jejich provedením se z hlediska obsahového získávají specifické důkazy odlišné od původně upravených důkazních prostředků v trestním řádu.“⁶

Další novelou, která měla vliv na úpravu a praxi zvláštních způsobů dokazování, je novela trestního řádu, která byla provedena zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tato novela kupříkladu pozměnila věkovou hranici u osob, u nichž je omezení v provedení konfrontace, rekognice a vyšetřovacího pokusu, a to z 15 let na 18 let věku.

Ustanovení o rekognici obsažené v § 93 odst. 2 TrŘ ovšem nedoznalo s novelou změn, a tak „trestní řád nyní upravuje způsob provádění tohoto důkazního prostředku na dvou místech.“⁷

Zákon u jednotlivých důkazních prostředků stanovuje podmínky v procesní rovině, jak se má daný důkaz provést. Vedle této trestně-procesní roviny jsou však tato ustanovení chápána jako metody kriminalistické činnosti, jež mají ve spojení s kriminalistickou vědou vliv na praktickou stránku plánování, provádění a dokumentaci průběhu a poznatků z těchto důkazních prostředků získaných.⁸ Rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci či prověrku na místě je možné provádět

⁴ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 115.

⁵ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. str. 410.

⁶ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. str. 411.

⁷ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8. str. 399.

⁸ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8.

nezávisle na souhlasu toho, u něhož má dojít k těmto úkonům, a to at' v jeho obydlí, na jeho pozemku či v jiných prostorách. Vše za okolností, jež jsou upraveny pro provedení prohlídky uvedených prostor a pozemků (srov. § 85b TrŘ).⁹

1.1 Společné znaky zvláštních způsobů dokazování

U zvláštních způsobů dokazování bychom společných znaků mohli nalézt celou řadu a není patrně vhodné ani přínosné je zde dopodrobna uvádět a zaobírat se s nimi do hloubky. Lze dovést a konstatovat, že právě podobnost znaků těchto institutů byla právě tím, proč zákonodárce tyto úkony zařadil do společného oddílu trestního řádu. Je možné namátkou tuto tezi ukázat na konkrétních případech. V případech prověrky na místě a rekonstrukce je tato podobnost zcela zjevná. Další podobností u institutů bude právo účastníků vznášet námitky při provádění konfrontace, rekognice, vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce nebo prověrky na místě. Zde bude situace zásadně odvislá od toho, zdali budou námitky uplatňovány v řízení před soudem, v přípravném řízení či během provádění vyšetřovacích úkonů.

Dalším znakem je dokumentace. Dokumentace je v případě těchto úkonů prováděna zásadně do protokolu, přičemž na toto odkazuje ustanovení § 55 TrŘ. V jednotlivých druzích dokazování se již jen bude lišit, kdy bude protokol vyhotovován. Zákon sám neupravuje, jestli je nutné protokol vyhotovovat již při průběhu daného úkonu, bezprostředně po něm nebo s odstupem nějaké doby. Též neupravuje ani to, z jakých zdrojů by měl být protokol sestaven. Bude tak záležet přímo na okolnostech daného důkazního prostředku, jaký postup bude v daném případě použit. V tomto případě je ovšem otázkou, zdali by nebylo vhodné takovou úpravu do zákona zavést. Kriminalistická věda si sice vytvořila určité postupy protokolace a také samotní kriminalisté používají postupy, které nejsou nikde přímo zakotveny, avšak soudní praxe je ve skrze akceptuje a připouští. Nicméně některé z těchto postupů ne zcela korespondují s právní teorií, resp. praxí.¹⁰ Právě tato „praxe“ bývá často poté obhájci napadána, a to nikoli formou námitek do protokolu, ale přímo u hlavního líčení, kdy provádění daného úkonu označí za

⁹ Jelínek J. a kolektiv. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges 2018. 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3. str. 425.

¹⁰ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8.

vadné. Tento postup poté může vyústit až k negaci celého úkonu, resp. důkazního prostředku, a tím může v krajním případě dojít až k důkazní nouzi a nemožnosti trestu pro obviněného/obžalovaného.

Je tedy otázkou vzhledem k praxi, jestli by postupy neměly být v základních rysech zakotveny přímo v právních předpisech, aby se poté předešlo takovýmto situacím. Je třeba ovšem podotknout, že praxe se snaží těmto případům částečně přecházet vypracováním příslušných postupů a metodik.

1.2 Specifické znaky zvláštních způsobů dokazování

Stejně tak jako můžeme najít společné znaky, jsou i u těchto institutů určitá specifika, která se odrážejí buď od určité osoby, která v těchto důkazních prostředcích má své postavení, nebo od situace, kterou důkazní prostředek popisuje či jinak zachycuje a dokumentuje.

Jednou ze specifik bude uplatňování zvláštních způsobů dokazování ve vztahu k mladistvým a úpravě jejich postavení, která je obsažena v zákoně č. 281/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále také jen jako ZSVM), jenž má omezení kupříkladu pro institut konfrontace.

Konfrontace

Konfrontace, jež je upravena § 104a TrŘ, je jednou z kriminalistických metod, která spadá pod zákonem upravenou kategorií zvláštních způsobů dokazování. „Konfrontace je z trestně-právního hlediska považována za specifickou formu výslechu osob. V kriminalistice je pokládána za specifickou kriminalistickou metodu.“¹¹ „Konfrontací se rozumí postavení tváří v tvář již dříve vyslechnutých osob v postavení obviněného (obžalovaného) nebo svědka, jejichž výpovědi v důležitých okolnostech navzájem nesouhlasí, za účelem odstranění takových závažných rozporů a příp. i získání nových důkazů.“¹² Závažnými rozpory budou především takové skutečnosti, které se přímo dotýkají rozhodnutí či posouzení o vině pachatele.

Základním rysem konfrontace je přímý styk osob způsobilých konfrontace tváří v tvář podle § 104a odst. 1 a 2 TrŘ. Je tedy otázkou, zda v případě takového rysu úkonu je možné, aby konfrontace byla provedena za pomoci videokonferenčního zařízení. Zákon toto výslovně nevylučuje (srov. § 52a a § 111a TrŘ).¹³ K posouzení je, zdali se při provedení takového úkonu nevytrácí psychologická složka konfrontace, která představuje fyzické postavení osob „proti“ sobě se všemi emočními projevy, během níž se mohou objasnit nesrovnalosti, vyplynout nové důkazy či opačně, vyplynou zde nové rozpory a nejasnosti. Je tedy

¹¹ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 116.

¹² Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. str 411.

¹³ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. str 411.

třeba aby šlo o výjimečnou situaci, která bude řádně odůvodněna na základě zvláštních okolností případu, popř. provedení výslechu.

Před samotným úkonem konfrontace je třeba, aby již byly uskutečněny jednotlivé výslechy osob, které mají být konfrontovány. O takto provedených výpovědích je sepsán protokol, přičemž na základě jeho analýzy je možné zjistit nesrovnalosti či nesoulad takových výpovědí. „Přitom oddělený a samostatný výslech musí být proveden ve stejném procesním postavení, v jakém mají být tyto osoby konfrontovány (srov. R 52/1992).“¹⁴

Zákon rozlišuje okruh osob způsobilých k provedení konfrontace dle jejich procesního postavení v řízení následovně (srov. § 104a TrŘ)

- a) konfrontaci mezi dvěma obviněnými (spoluobviněnými),
- b) konfrontaci mezi dvěma svědky a
- c) konfrontaci mezi obviněným a svědkem.

Dělení konfrontace je možné i dle subjektu, který dal popud k provedení konfrontace

- a) konfrontace, jejímuž provedení dal podnět státní zástupce,
- b) konfrontace, jejímuž provedení dal podnět kriminalista,
- c) konfrontace, jejímuž provedení dal podnět svědek,
- d) konfrontace, jejímuž provedení dal podnět obviněný,
- e) konfrontace, jejímuž provedení dal podnět obhájce.¹⁵

V neposlední řadě můžeme konfrontaci dělit též dle cíle

- a) konfrontace, jejímž cíle je pomoci jednomu z účastníků v tom smyslu, aby překonal chybné či zdánlivě zapomenuté vzpomínky či fakta,
- b) konfrontace, jejímž cíle bude odhalení, prokázání a překonání lživé výpovědi jednoho z účastníků.¹⁶

S konfrontací se dle ustanovení zákona počítá v zásadě pouze v případech, kdy bude provedena jako součást řízení před soudem (srov. §104a odst. 7 TrŘ). Její

¹⁴ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. str. 411.

¹⁵ Straus, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 278 s. ISBN 80-86898-40-7. str. 126.

¹⁶ Straus, J. a kol., Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 278 s. ISBN 80-86898-40-7. str. 126.

provedení před podáním obžaloby či návrhu na schválení dohody o vině a trestu, to znamená provedení úkonu v přípravném řízení, je možné fakultativně a ve výjimečných případech a za situace, kdy dochází k nemožnosti vyjasnění rozporů jinak. To může znamenat, že existenci rozporných faktů nelze prověřit či dokázat jinou kriminalistickou metodou, například vyšetřovacím experimentem, prověrkou výpovědi na místě, expertízou atp.¹⁷.

„Ustanovení § 104a odst. 7 je mimo jiné důsledkem principu, podle něhož je těžiště dokazování v řízení před soudem. Odstraňování rozporů mezi výpověďmi svědků, resp. obviněného a svědka, tedy přichází v úvahu zpravidla až po podání obžaloby.¹⁸ „Poškozeného lze konfrontovat pouze tehdy, je-li zároveň svědkem. Mezi spolupodezřelými a podezřelými a svědkem nelze konfrontaci provést.“¹⁹

„Rozhodnutí o konání konfrontace náleží do pravomoci OČTŘ. Obviněný však může o konfrontaci usilovat vždy. Za podmínek § 215 odst. 2 TrŘ mohou konfrontaci provést v hlavním líčení státní zástupce, obžalovaný nebo obhájce.“²⁰

Jistým nahrazením konfrontace může být vypracování odborného posudku na žádost státního zástupce, kdy je posuzována hodnověrnost osob. Vzhledem k tomu, že konfrontace nastává v okamžiku nesouhlasných nebo rozporuplných výpovědí dvou či více osob, kdy nemusí být zcela zřejmé jestli, jedna z nich lže vědomě či nevědomě v důsledku toho, že jí průběh situace, o které vypovídala, tak připadal. Je tedy pro státního zástupce lepší mít k dispozici takovýto odborný posudek o hodnověrnosti osob, nežli protokol o rozepři dvou konfrontovaných před kriminalistou, kdy může hrát vliv řada jiných faktorů, které mohou negativně ovlivnit výsledek konfrontace. Jako příklad můžeme vzít sílu osobnosti, jeho vzbuzovaný respekt či autoritativnost, a to může být i osoba pachatele.

¹⁷ Šámal, P., Gřivna, T., Novotná, J., Púry, F., Růžička, M., Říha, J., Šámalová, M., Škvain, P. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0. (dostupné na www.beck.online.cz) str. 1536., Porada V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 477., Fryšták, M., Provazník, J., Sedláčková J., Žatecká E., Trestní právo procesní. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2015. 338 s. ISBN 978-80-7418-246-4. str. 141.

¹⁸ Šámal, P., Gřivna, T., Novotná, J., Púry, F., Růžička, M., Říha, J., Šámalová, M., Škvain, P. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0. (dostupné na www.beck.online.cz) str. 1536.

¹⁹ Fenyk, J., Hlaváček J., Kroulík P., Kriminalistický sborník 3/2008, str. 36.

²⁰ Jelínek, J. a kol., Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, 1312 s. ISBN 978-80-7502-230-1. str. 807.

2.1 Znaky a zásady konfrontace

Výrazným znakem konfrontace a její podstatou je bezprostřední a vzájemné psychické ovlivnění osob které se konfrontace účastní. Ovlivněním je především myšlen přímý zrakový kontakt a intimní fyzická vzdálenost. Jak plyne z poznatků psychologie právě takovéto situační vystavení člověka vytváří určitou přirozenou bariéru lhaní verbálním projevem a dále spouští mechanismy, kterými je případná lež doprovázena. Může se jednat o nepokojný postoj, pocení, červenání v tváři, třes a jiné neverbálními projevy. V tomto případě však nejde o protiprávní psychický nátlak, je to jakýsi „vedlejší produkt“, zákonem dovolený, takovéto vystavení osoby při konfrontaci.²¹

„Konfrontace se z hlediska praktického provedení svým způsobem blíží výslechu. Za provedení úkonu odpovídá kriminalista. Jestliže platí, že konfrontace není běžným důkazním prostředkem, o to kvalitněji se musí připravit její scénář, jak z hlediska organizačního, obsahového, tak materiálně-technického.“²²

Je celkem očekávatelné, že jednou z nejdůležitějších fází u konfrontace bude právě příprava. Dle mého názoru klade právě příprava největší nároky na zkušenost kriminalisty. Je zde třeba umět předvídat i umět zanalyzovat doposud zjištěné skutečnosti, aby na základě těchto zjištění bylo možné kvalitně připravit veškeré schéma úkonu. Jde zejména o již zmiňovanou analýzu doposud známého spisového materiálu o konfrontovaných osobách. Dále je třeba vybrat vhodný termín, kdy bude konfrontace provedena. Je vhodné, aby konfrontace byla pro osoby, jež jsou hlavními účastníky, překvapivým krokem, a byla tak omezena jejich možnost se na ni jakkoliv připravit a/nebo domluvit na postupu či odpovědích. Kriminalista by neměl opomenout ani „lustraci“ osob. Pokud by to byly osoby s bohatší kriminální minulostí, je zde riziko, že by dokázaly umně manévrovat v nastalé situaci a chyby v přípravě by dokázaly obrátit ve svůj prospěch, a mohly tak zhatit celý záměr kriminalisty či jeho týmu. S ohledem na potřeby záznamu a správného a účelného průběhu dokumentace je třeba věnovat patřičnou pozornost výběru místa, kde bude konfrontace probíhat. Je třeba mít dostatek prostoru pro případný záznam celého úkonu, ale i prostor pro uspořádání a správné rozsazení

²¹ Svoboda I., a kol. Kriminalistika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 355.

²² Fenyk, J., Hlaváček, J., Kroulík, P., Některé zvláštní způsoby dokazování (2. kap) (<http://www.krimi-servis.cz/?cat=12>).

všech účastníků úkonu a jejich ostrahy, aby se zabránilo buď útěku či nepatřičnému fyzickému kontaktu nebo napadení mezi účastníky konfrontace. O překvapivosti konfrontace můžeme mluvit především v případech, kdy bude konfrontace prováděna v jiných procesních fázích, než je v řízení před soudem. Vzhledem k okruhu účastníků v řízení před soudem, lhůtám a povinnostem o vyrozumění atp. není zcela reálné, aby bylo této překvapivosti dosaženo.

Z výše uvedeného nám tedy vyplývají určité zásady, které by měly zaručit, že konfrontace splní zamýšlený účel.

- Plánovitost a organizovanost, která bude znamenat analýzu spisového materiálu a přípravu otázek pro konfrontované osoby;
- pokud se bude konfrontovat oběť a pachatel, je třeba oběť připravit na takovéto setkání;
- určení osoby, které budou otázky pokládány jako první;
- poučení konfrontovaných dle jejich procesního postavení;
- iniciativa konfrontovaných osob, tedy situace, kdy je ponechána iniciativa na konfrontovaných, co se týče překládání vysvětlujících faktů a důkazů;
- pozorování konfrontovaných osob, které může odhalit váhání u odpovědi či nerozhodnost, tedy jistou míru zpochybnění jejich předcházející výpovědi;
- ostražitost a aktivní vedení konfrontace, jež má zamezit možným dohodám mezi konfrontovaným o jejich výpovědích, ale také vedení konfrontace tak, aby byl zaručen respekt a autorita během konfrontace a aby určení tónu konfrontace nepřešlo na některého z konfrontovaných;
- ve vhodném okamžiku konfrontace umožnit kladení otázek a odpovídání na ně mezi konfrontovanými navzájem.²³

Průběhu a účelu konfrontace se též věnuje závazný pokyn policejního prezidenta 30/2009 ze dne 21. dubna 2009 o plnění úkolů v trestním řízení, jenž ve stručnosti shrnuje v jedné ze svých částí hlavní ideje, povinnosti a procesní průběh konfrontace přímo pro příslušníky policejních sborů, již by tento úkon prováděli.

Pokud je tedy vyhodnocena situace tak, že je zapotřebí provést úkon konfrontace před podáním obžaloby a uskutečnit ji tak před samotným soudním

²³ Svoboda I., a kol. Kriminální právo. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 357., Porada V. a kol. Kriminální právo. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 478.

řízením, je její průběh organizačně rozdělen do několika fází, jež pokrývají přípravu, vlastní provedení úkonu, dokumentaci provedení a vyhodnocení a zanalyzování dosažených výsledků.

2.2 Taktika konfrontace

Mezi taktické kroky bude patřit jednak i zde vícekrát zmíněná dostatečná pečlivost a připravenost vyšetřujícího a také vhodná doba, kdy bude konfrontace provedena. Toto načasování bude zcela individuální s ohledem na právě probíhající případ a fázi vyšetřování. Také není nutné (a mnohdy ani žádoucí), aby konfrontovaní o takovémto postupu dopředu věděli. Dalším bodem, který může rozhodnout o výsledku konfrontace, bude seznámení konfrontovaných s rozpory ve výpovědích před konfrontací nebo nechat tyto skutečnosti až pro, chvíli kdy budou postaveni tváří v tvář. Všechny tyto skutečnosti v souhrnu tvoří moment překvapení, díky němuž mohou konfrontovaní začít vypovídat pravdivě.²⁴

Dalším zásadním krokem před započítím samotné konfrontace je zajistit, „aby se osoby před konfrontací nesetkaly. Proto je potřeba po příchodu na místo umístit osoby do oddělených prostor a na vlastní úkon je přizvat naráz. Předejde se tak možnosti jejich vzájemné domluvy, či vzájemného ovlivňování“²⁵ nebo přípravy.

Obviněného lze přinutit k tomu, aby se dostavil ke konfrontaci, a stejně tak lze učinit u osoby svědka. Nicméně osoba při konfrontaci nemusí vypovídat vůbec, resp. může odepřít výpověď s odkazem na § 100 TrŘ.²⁶

Na začátku je třeba provést řadu úkonů k oběma konfrontovaným. „Konfrontovaným se sdělí důvod konfrontace, ověří se jejich totožnost a poučí se o právech a povinnostech, případně se poučí o dalších okolnostech, jako o použití magnetofonu v průběhu konfrontace apod.“²⁷ Dále se osoby poučí o tom, že klást otázky sobě navzájem je možné až na základě souhlasu osoby vedoucí konfrontaci.

²⁴ Straus, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 278 s. ISBN 80-86898-40-7. str. 132.

²⁵ Svoboda I., a kol. Kriminální taktika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 358.

²⁶ Jelínek, J. a kol., Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, 1312 s. ISBN 978-80-7502-230-1. str. 807.

²⁷ Straus, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 278 s. ISBN 80-86898-40-7. str. 133.

Též jsou konfrontované osoby upozorněny na zdržení se jednání, které by významným způsobem narušovalo průběh konfrontace, a to především útoků verbálních a případně též fyzických.²⁸

Po těchto úkonech se přistoupí k samotné konfrontaci formou kladení předem připravených otázek, které směřují do sporných oblastí a měly by být co nejužší, aby na ně bylo možné přímo odpovědět a nezahrnovaly příliš široký okruh faktů. Zároveň se v tomto průběhu zaznamenávají veškeré odchylky od dřívějších výpovědí konfrontovaných osob. Při průběhu konfrontace je možné využít obsáhlého spektra postupů od čtení či přehrávání částí výpovědí, k nimž se poté vyjadřuje druhá osoba, přes využití výpovědi přiznávající se či spolupracující osoby, kdy jsou další konfrontovány s touto jeho výpovědí až po předkládání důkazů během konfrontace, které potvrzují výpověď zmíněné spolupracující osoby, či naopak mohou vyvracet výpověď osoby konfrontované.²⁹

Je též důležité vhodně zvolit ukončení konfrontace. „Je-li konfrontace ukončena předčasně, tak ne vždy je dosaženo požadovaného výsledku. Konfrontaci ukončíme předčasně v tom případě, když lživě vypovídající osoba o to sama požádá, že učiní pravdivé doznání.“³⁰ V jiném případě se tak může stát za situace, kdy konfrontovaná osoba začne měnit svoji výpověď z různých důvodů. Kupříkladu se může jednat o vliv osoby blízké či příbuzné, se kterou je konfrontována.³¹

Pokud nenastanou situace popsané výše, je obecně vhodným okamžikem k ukončení konfrontace pravděpodobně situace, kdy budou vyčerpány připravené otázky, nebudou třeba žádné doplňující, které by vyplynuly v průběhu konfrontace a žádné nejsou ani ze strany konfrontovaných, státního zástupce či obhájců, pokud jsou takovému úkonu tyto osoby přítomny. Po ukončení konfrontace zpravidla následuje podrobný výslech účastníků konfrontace. Zaměřuje se především k otázkám během konfrontace a také k rozporům, které vyvstaly během ní. Během

²⁸ Porada V. a kol. Kriminální taktika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 478.

²⁹ Straus, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 278 s. ISBN 80-86898-40-7. str. 135., Svoboda I., a kol. Kriminální taktika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 359.

³⁰ Straus, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 278 s. ISBN 80-86898-40-7. str. 135.

³¹ Straus, J. a kol., Kriminální taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 278 s. ISBN 80-86898-40-7. str. 135.

tohoto výslechu se využívá ještě psychologického jevu, který po určitou dobu přetrvává z konfrontace, a může tak vést k odhalení dalších skutečností.

2.3 Dokumentace konfrontace

Dokumentace konfrontace se provádí obligatorně protokolem, přičemž není vyloučena možnost dalšího doplnění protokolu o audiovizuální záznam. Takovéto záznamy mohou být důležité, pokud je třeba zachytit neverbální a emocionální projevy v komunikaci osob během konfrontace.

Zpravidla se protokol dělí na tři hlavní části, a to úvodní, část otázek a odpovědí a hodnotící. V první části se do protokolu zaznamenává poučení, jeho porozumění účastníky, souhlas s ním a dále konfrontované osoby a vztahy a vazby mezi nimi, ať už v rovině osobní či ve vztahu k případu. V části záznamu otázek a odpovědí je při konfrontaci důležité dodržet strukturu protokolace otázka-odpověď, kdy je zaznamenáván doslovný text otázky a doslovné vyjádření konfrontovaných osob, včetně jejich případných reakcí (grimasy, zaváhání, atd.).

Vzhledem k dokumentaci je zároveň možné, a v praxi relativně časté, využití tzv. videokonference. Je spíše výjimkou, že je možné zajistit takové prostory, ve kterých by byly přítomny všechny osoby (konfrontovaní, kriminalista, obhájce, státní zástupce, nezúčastněná osoba, popř. znalec, psycholog či OSPOD), které by k povaze trestného činu a osob obviněných či poškozených měly být přítomny. Videokonference tedy spočívá v rozdělení těchto osob do různých místností, kdy v jedné je přítomen kriminalista a konfrontovaní a v další místnosti nebo místnostech budou přítomny zbylé osoby účastníci se konfrontace, které budou mezi sebou vzájemně propojeny videokonferenčními technologií, pomocí níž bude moci sledovat celý průběh konfrontace a také do ní v případě potřeby zasahovat, např. pokládáním otázek.

2.4 Omezení konfrontace u mladistvých

U osob mladistvých, tedy mladších 18 let, lze konfrontaci dle trestního řádu provést jen zcela výjimečně v situacích, kdy je to nezbytně nutné pro objasnění

daného případu.³² Na první pohled se může zdát, že tato formulace dává možnost provedení konfrontace stejně jako u osob zletilých, tedy i mimo vlastní soudní stání, jen s tím rozdílem, že by mělo být bráno zvýšených ohledů s odkazem na výsledch mladistvého dle § 102 TrŘ. Je zde ovšem třeba odkázat na ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb.), kde v § 57 odst. 2, kde je kladen důraz na ochranu mladistvých jako jednoho z okruhu osob způsobilých k provedení konfrontace, a to tak, že u zákonem uvedených osob je možné provést konfrontaci „výjimečně, a to až v řízení před soudem pro mládež“³³. Tedy oproti zákonné úpravě v trestním řádu, kde je připuštěno, aby došlo ke konfrontaci i před zahájením soudního řízení, je úprava tohoto zákona velice striktní a policejnímu orgánu nedává žádnou možnost tento institut použít v jiném řízení než před soudem. „Zákaz konfrontace zde tedy platí jen v případě, jde-li o poškozeného, který je v době konfrontace mladší než 18 let a jenž by měl být jako svědek postaven tváří v tvář obviněnému (obžalovanému).“³⁴ Co se týče osob v jiném procesním postavení, tak tato omezení mizí, a je tedy možné postavit tváří tvář například dva obviněné či dva svědky, či mezi poškozeným mladším než 18 let a jiným svědkem, který není poškozeným.³⁵

Můžeme si zde položit otázku zdali, je takto striktně položená hranice omezená věkem ku prospěchu či v dnešní době, kdy se v různých úrovních a v průběhu času bavíme o tom, zdali by neměla být snížena věková hranice trestní odpovědnosti mladistvých vzhledem k jejich vyspělosti, ale také s ohledem na zvyšující se množství spáchaných útoků (nejen fyzických) mladistvými, tato jejich ochrana tak důležitá a nepřekročitelná. K úvaze je, zdali by nepostačovala kupříkladu zvýšená ochrana mladistvých, která by spočívala v účasti specialistů z oborů psychologie, obdobně jako je nyní upraven výslech mladistvého (srov. § 102 TrŘ), a možnosti uskutečnit tyto úkony například ve speciálně

³² Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 104a odst. 5.

³³ Šámal, P., Grivna, T., Novotná, J., Púry, F., Růžička, M., Říha, J., Šámalová, M., Škvain, P. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0. (dostupné na www.beck.online.cz) str.1531., Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, § 57 odst. 2.

³⁴ Šámal, P., Grivna, T., Novotná, J., Púry, F., Růžička, M., Říha, J., Šámalová, M., Škvain, P. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0. (dostupné na www.beck.online.cz) str.1535.

³⁵ Šámal, P., Grivna, T., Novotná, J., Púry, F., Růžička, M., Říha, J., Šámalová, M., Škvain, P. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0. (dostupné na www.beck.online.cz) str.1535.

upravených prostorách, které by byly méně stresující či skličující při konfrontaci mladistvého a obviněného.

Další otázkou je, zdali v dnešním světě s úrovní technologického, sociálního a mravnostního vývoje s vlivem nových medií typu sociálních sítí a přístupností internetu a s tím související dostupností informací takřka bez omezení, je takový vývojový rozdíl mezi osobou ve věku šestnácti či sedmnácti let a osmnácti let. U jedné osoby bychom dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže možnost provedení konfrontace před řízením před soudem neměli u druhé osoby již ano.³⁶

Dle mého názoru je nastavená hranice až příliš ostře a vzhledem k výše uvedenému nedat možnost za zpřísněných podmínek a dohledu provést potřebné úkony i značně omezující pro případné potírání kriminality, i kdyby šlo pouze o zlomek ze šetřených případů. Ochrana mladistvého by měla být dosažena i z úrovně ochrany této osoby proti možným opakovaným útokům ze strany pachatele.

2.5 Vyloučení konfrontace

Konfrontace tváří tvář je dle zákona vyloučena ve dvou případech, kterými se v následující části bude zabývat tato práce.

Prvním z nich je případ, kdy „konfrontaci není možné vystavit svědka, jehož totožnost se utajuje“³⁷. Utajení svědka je upraveno v ustanoveních § 55 odst. 2 TrŘ a § 102a odst. 1 TrŘ. V souvislosti s ustanovením § 55 odst. 2 TrŘ se jedná o utajení s ohledem na skutečnosti, jež nasvědčují tomu, že svědku osobně či osobě jemu blízké hrozí v souvislosti s podáním svědeckví újma na zdraví či jiné závažné porušení a/nebo vážné ohrožení základních práv. Podrobněji se ochranou svědků, podmínkami a způsobem ochrany zabývá zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.

Co se týče druhého ustanovení, je vázáno k ochraně osob služebně činných v policejních orgánech České republiky nebo v zahraničí a jejichž výpovědi jsou v řízení použity v souvislosti s použitím této osoby jako agenta či osoby provádějící

³⁶ § 57 odst. 2 ZSVM. Ke konfrontaci mladistvého je možno přistoupit jen výjimečně, a to až v řízení před soudem pro mládež.

³⁷ Novotný, F. a kol. Trestní právo procesní. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 458 s. ISBN 978-80-7380-677-4. str. 271.

předstíraný převod. Ustanovení obsahuje výjimku, kdy pokud nehrozí v důsledku výsledku újma na životě, zdraví nebo služební činnosti³⁸ jemu či v případě života a zdraví jemu blízké osoby, lze výslech takovéto osoby provést bez utajení, a to na návrh státního zástupce na základě vyjádření příslušného ředitele bezpečnostního sboru.³⁹

Druhým případem, kdy je přímá konfrontace tváří v tvář mezi poškozeným a obviněným vyloučena, je v situacích, kdy dojde k trestnému činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, co do skutkových podstat obsažených v ustanoveních hlavy III. zvláštní části trestního zákoníku proti poškozenému, jenž je mladší 18 let. Jde o ochranu poškozeného před druhotnou újmou dle § 2 odst. 5 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, která by mu mohla být způsobena v důsledku psychicky náročné situace vyvolané konfrontací s osobou, kterou poškozený považuje za pachatele trestného činu zasahujícího do jeho intimní sféry.⁴⁰

2.6 Z judikatury k danému tématu

Z okruhu judikatury, která se daným tématem zabývá a která vychází z posuzovaných kauz je zřejmé, že se soudy, resp. soudci či senáty soudů v České republice zaobírali především způsobem a časem provádění konfrontací, nepřipustnosti konfrontace jako listinného důkazu, nebo vadného postupu OČTŘ, který předcházel provedené konfrontaci, která tak nebyla přípustná.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 5. 1991, 2 Tz 35/91.

Soud se při posuzování stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor České republiky, zabýval ve své komplexnosti celkovým průběhem a dokazováním před soudem i orgány jemu předcházející ve věci loupeže, které bylo novým rozsudkem změněno na vydírání občana zahraničního státu tuzemským pachatelem.

³⁸ Svědek by nadále již nemohl být činný zejména při použití operativně pátracích prostředků nebo v rámci jiných utajovaných policejních operací, zvláště pak v případě jeho nasazení do kriminálního prostředí a v již probíhajících jiných řízeních.

³⁹ Šámal, P., Grívna, T., Novotná, J., Púry, F., Růžička, M., Říha, J., Šámalová, M., Škvain, P. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0. (dostupné na www.beck.online.cz) str.1511.

⁴⁰ Šámal, P., Grívna, T., Novotná, J., Púry, F., Růžička, M., Říha, J., Šámalová, M., Škvain, P. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0. (dostupné na www.beck.online.cz) str.1536.

Po tom, co soud celkově přezkoumal celé řízení, došel k závěru, že byl porušen zákon. V námi podstatné části se mimo jiné vyšetřovatel okresní správy SNB dopustil porušení procesních pravidel tím, že nedbal v přiměřené míře předpisů a provedl konfrontaci mezi obviněným a poškozeným/svědkiem v rozporu s ustanoveními § 32 a § 163 odst. 3 TrŘ, „tedy jeho konfrontace se svědkem W. G. byla provedena dříve, než mu bylo oznámeno usnesení o vznesení obvinění“⁴¹ a dále soud zjistil, že ke konfrontaci došlo dříve, než byl proveden výslech obviněného, což soud shledal v rozporu s ustanovením § 94 odst. 1 TrŘ. Po těchto zjištěních vydal soud rozsudek, kterým zrušil rozhodnutí předchozích instancí soudní soustavy a vrátil věc na samý počátek k novému řízení a ve sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek formuloval právní větu, že „konfrontace podle § 94 odst. 1 tr. ř. mezi obviněným a svědkem nebo spoluobviněným je možná pouze po jejich předchozím výslechu ve stejném procesním postavení, v jakém mají být konfrontováni.“⁴²

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.1.1993, sp. zn. 11 To 192/92.

V tomto konkrétním případě šlo o trestnou činnost dvou pachatelů, která byla kvalifikována jako loupež⁴³. Uvedený soud přezkoumával zákonnost a odůvodněnost výroků napadeného rozsudku, přičemž dospěl k závěru, že základní vadou bylo nevyslechnutí všech důležitých svědků. Třídenní pobyt jednoho z nich v zahraničí tak neměl být důvodem pro upuštění od výslechu a jeho nahrazení dle § 213 odst. 1 TrŘ protokolem o konfrontaci z přípravného řízení.⁴⁴

Takto provedený důkaz je vadný již proto, že konfrontace podle § 94, resp. § 103 tr. ř. je současným výslechem dvou obžalovaných či obžalovaného a svědka. „Protokol o konfrontaci mezi spoluobviněnými, příp. mezi obviněným a svědkem (§ 94 tr. ř.) lze v hlavním líčení přechíst jako důkaz jen za podmínek ustanovení

⁴¹ Nejvyšší soud České republiky ze dne 16. 5. 1991, 2 Tz 35/91; Publikováno R 52/1992 tr. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 7-8/1992.

⁴² Nejvyšší soud České republiky ze dne 16. 5. 1991, 2 Tz 35/91; Publikováno R 52/1992 tr. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 7-8/1992.

⁴³ Došlo k loupeži tašky s 300.000 Kč za použití slzotvorného prostředku

⁴⁴ Vrchní soud v Praze ze dne 28.1.1993, 11 To 192/92; Publikováno R 25/1993 tr. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5-6/1993.

§ 207 odst. 2, resp. § 211 odst. 1 až 3 tr. ř., nikoli jako listinný důkaz podle § 213 odst. 1 tr. ř.“⁴⁵

Usnesení Vrchního soudu ze dne 27.9.1993, 7 To 181/93.

V tomto případě šlo o stížnost krajského prokurátora proti vrácení věci k došetření při předběžném projednání obžaloby. Zde se jednalo o vadně provedený výslech mladistvé, ohledně okolností jejího znásilnění. Mladistvá byla vyslýchána před dovršením 15. roku věku, a i přesto nebylo postupováno dle § 102 odst. 1 TrŘ. V důsledku tohoto pochybení vyšetřovatelem není tento důkaz použitelný v dalším řízení, zejména v hlavním líčení. Vada nebyla zhojena ani přítomností matky, jelikož je nutné přibrat osobu pedagoga či jinou osobu mající zkušenost s výchovou mládeže.⁴⁶ Dále byla mladistvá chybně poučena. Neobstála ani námitka krajského prokurátora, že výslech probíhal v den pracovního klidu a požadovaný pracovník nebyl tak v dosahu. V důsledku těchto pochybení soud v této konstatoval následující.

„Konfrontace mezi obviněným a svědkem (srov. § 94 odst. 1 tr. ř.) totiž přichází v úvahu teprve poté, co obviněný i svědek byli předtím již vyslechnuti způsobem, který je v souladu s trestním řádem (k tomu viz č. 52/1992 sb. rozh. tr.). Protože svědkyně I. P. ve skutečnosti dosud nebyla v souladu s trestním řádem vyslechnuta, nebyly splněny podmínky pro to, aby mohlo být přikročeno ke konfrontaci mezi ní a obviněným mladistvým.“⁴⁷

⁴⁵ Vrchní soud v Praze ze dne 28.1.1993, 11 To 192/92; Publikováno R 25/1993 tr. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5-6/1993.

⁴⁶ Vrchní soud v Praze ze dne 27.9.1993, 7 To 181/93; Publikováno R 11/1994 tr. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5-6/1993.

⁴⁷ Vrchní soud v Praze ze dne 27.9.1993, 7 To 181/93; Publikováno R 11/1994 tr. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5-6/1993.

Rekognice

Označení úkonu jako rekognice vychází z latinského *rognitio* a latina tímto vyjadřuje opětovné poznání nebo také uznání či stvrzení.⁴⁸ „Velmi často je rekognice nahrazována označením *agnoscace* jako označení pro proces identifikace osob a věcí poznávající osobou v trestním řízení.“⁴⁹

Rekognice či poznávací řízení je důkazním prostředkem, během něhož podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznává a ztotožňuje konkrétní osobu či věc. Rekognice je kriminalistikou považována za samostatnou metodu kriminalistické činnosti, jež slouží k identifikaci osob či věcí. Během této činnosti se prověřují a ověřují existující důkazy, ale také se získávají důkazy nové.⁵⁰ Aby bylo možné provést tento úkon, je nezbytné, aby došlo ke kontaktu objektu rekognice a poté OČTŘ rozhodne, zda bude provedena rekognice. Před samotnou přípravou rekognice, je tedy nutné znát odpověď na otázky, zda je možné provést rekognici a co nám daný úkon přinese. V první otázce záleží na výslechu osoby, která by měla objekt identifikovat. Tedy například pokud došlo k přímému kontaktu mezi poškozeným a pachatelem, bude rekognice vhodná, ale jestliže svědek viděl utíkat tmavou postavu v kapuci bez dalších charakteristik, tak se k rekognici nepřistoupí. V případě druhé otázky může být výstupem rekognice kupříkladu nový důkaz.

„Rekognice může být za podmínek § 160 odst. 4 neodkladným či neopakovatelným úkonem, který lze provést před zahájením trestního stíhání (srov.

⁴⁸ Ottův slovník naučný. I. díl. Praha: Nakladatel a vydavatel Otto J. 1888, str. 457.

⁴⁹ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 115.

⁵⁰ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8. str. 406.

R 31/1997), např. je-li třeba identifikovat zadrženou podezřelou osobu nebo nalezenou věc bezprostředně po spáchání trestného činu poškozeným (svědkem).⁵¹ Pokud tedy bude shledáno, že je vhodné a/nebo nutné provést rekognici ve stádiu prověřování, tedy před zahájením trestního stíhání, je třeba podat návrh státnímu zástupci na provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu. Takovýto návrh musí být řádně odůvodněn, a to nejen odkazem na příslušné ustanovení zákona a především skutečnými konkrétními důvody v prošetřovaném případě, ve kterých OČTŘ shledává podmínky opravňující provedení úkonu. Pokud bude státním zástupcem shledána oprávněnost takového návrhu, bude rozhodnuto o konkrétním způsobu provedení (např. fotografie nebo in natura) a také bude třeba tento způsob odůvodnit. Tedy je třeba provést rekognici za pomoci fotografií, jelikož poznávaná osoba se skrývá nebo je na útěku, není dostatek typově shodných figurantů či je důvodné podezření, že by poznávaný mařil průběh úkonu.

Znovupoznání osob nebo věcí, které se děje na základě „psychického procesu asociace, který se vyvolá podnětem z pozorování předváděné skupiny objektů a paměťové stopy uložené ve vědomí subjektu rekognice“⁵², je možné uskutečnit pouze za okolností, že osoba, která je vyzvána, aby identifikovala předmět rekognice, má danou paměťovou stopu (myšlenkový obraz) ve svém vědomí dostatečně zafixovanu a že si ji dokáže během rekognice vybavit s takovou přesností, aby si byla schopna vybavit významné znaky a rysy osoby či věci a porovnat je s vjemy, která má přímo před sebou v reálném čase.

Subjektem rekognice může být v zásadě pouze osoba, která bezprostředně vnímala svými smysly předmět nebo osobu⁵³, kterou má následně určit. Není tak možné, aby subjektem byla osoba, která se o znacích objektu dozvěděla zprostředkovaně. Nejčastěji bude subjektem poškozený či očitý svědek⁵⁴ nebo podezřelý.⁵⁵ Objektem rekognice může být osoba, věc či ojedinele i zvíře. Ztotožňovaný objekt by měl být dostatečně určitý a jedinečný, tzn. musí mít toliko

⁵¹ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. str. 412.

⁵² Svoboda I., a kol. Kriminálnístika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 340.

⁵³ Očitý svědek viděl pachatele, případně vozidlo, kterým pachatel přijel či odjížděl, spolupodezřelý viděl střelnou zbraň, která byla u trestné činnosti použita atp.

⁵⁴ Svoboda I., a kol. Kriminálnístika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 340.

⁵⁵ Novotný, F. a kol. Trestní právo procesní. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 458 s. ISBN 978-80-7380-677-4. str. 271.

specifický znaků a rysů, aby ho bylo možné odlišit od jiných z posuzované skupiny. “Ztotožňovaný objekt musí disponovat takovými identifikačními znaky, které umožní poznávací osobě jejich vnímání, zapamatování a vybavení si dříve vnímaného objektu a srovnání představy s odrazem objektu vnímaného v průběhu rekognice.”⁵⁶

Svědka, podezřelého nebo obviněného, který má osobu nebo věc poznat, policejní orgán před rekognicí vyslechne o jim známých okolnostech, za kterých daný objekt zamýšlené rekognice vnímali, přičemž vypoví o charakteristických nebo zvláštních znacích, které umožní provedení rekognice a poznání daného objektu.

Osoba, která má být ztotožněná, nesmí být před rekognicí osobě, která ji má ztotožnit, ukázána ani jinak nesmí být přiblížena její identifikace. Tímto krokem by ztratila rekognice smysl a ztotožňující osoba by tímto byla silně ovlivněna ve svém úsudku, vnímání a rozhodnutí a důkazní prostředek by pro své vady byl v dalším probíhajícím řízení nepřipustný. Pokud není možná rekognice tzv. in natura je možné takovou rekognicí nahradit postupem, kdy je ztotožňující osobě ukázán soubor fotografií obdobných osob, mezi nimiž bude i ztotožněná osoba. Tento soubor fotografií musí čítat osobu, která má být ztotožněna, a fotografie nejméně dalších tří osob.

Objeví-li se po rekognici rozpory mezi dřívější výpovědí subjektu a výsledkem rekognice, tak se takovýto subjekt znovu podrobí výslechu k odstranění těchto rozporů.

3.1 Druhy rekognice

Rekognici lze charakterizovat a členit na základě různorodých hledisek. Jako nejefektivnější dělení vyznívá charakteristika dle původnosti, druhu a charakteru identifikačních znaků objektu rekognice. Co se vizuální stránky týče, tak zde dělíme rekognici dle způsobu kontaktu mezi objektem a subjektem rekognice.

⁵⁶ Svoboda I., a kol. Kriminálnístika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 340.

Podle původnosti objektu rozlišujeme

- a) rekognici objektu „in natura“,
- b) rekognici dle modelu objektu⁵⁷.

Podle druhu objektu rozlišujeme

- a) rekognici osoby – živé nebo mrtvé (případně jejích částí),
- b) rekognici věci – movité nebo nemovité,
- c) rekognici zvířete – živého či mrtvého (případně částí nebo zbytků).

Podle identifikačních znaků (polí) objektu identifikace

- a) rekognici objektu podle vnějších znaků,⁵⁸
- b) rekognici objektu podle funkčních a dynamických znaků.⁵⁹

Podle způsobu kontaktu mezi subjektem a objektem

- a) rekognici otevřenou (neskrytou), kdy je ztotožňovaný objekt společně s přivzatými objekty v přímém kontaktu se subjektem,
- b) rekognici skrytou, kdy je subjekt a objekt(y) od sebe oddělen polopropustným zrcadlem,
- c) rekognici, kdy je ukázán pouze jeden objekt,⁶⁰
- d) rekognici, kdy je subjektu postupně (jednotlivě po sobě) předveden objekt a objekty přivzaté.⁶¹

Zvláštním druhem rekognice je tzv. prázdná rekognice, které bude věnována samostatná podkapitola.

⁵⁷ Fotografie, reprodukce, maketa atp.

⁵⁸ Anatomicko-morfologické znaky osob či zvířat – výška, postava, obličej, stáří, oči, nos, vousy, tetování. U zvířat osrstění či opeření.

⁵⁹ Chůze, běh, držení těla, mimika, vnější deformace či hlas nebo řeč.

⁶⁰ Jedná se o případy, kdy je identifikovány tělesné pozůstatky osob či zvířat.

⁶¹ Typické při rekognici dle funkčních a dynamických znaků., Straus, J. a kol., Kriminologická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 159 – 160. Svoboda I., a kol. Kriminologie. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 341.

3.2 Příprava rekognice

Přípravu rekognice si můžeme rozdělit do několika propojených částí kdy, pokud by byla jedna vynechána či porušena, bude rekognice postrádat svůj smysl či může být napadena jako vadně provedený úkon.

Popis zkoumaného objektu

V první řadě, a tento požadavek je obligatorní, je třeba znát samotnou identifikaci objektu. Z výsledku je třeba se dozvědět co nejvíce specifických a detailních znaků, které osoba pozorovala či jinak vnímala a jsou kriminalisticky významné. Mezi tyto znaky budou patřit jednak zrakové vjemy, ale také vjemy sluchové a ve výjimečných případech i další jako hmatové či chuťové. Důležité též je, za jakých podmínek byl objekt osobou vnímán. Na základě takovýchto zjištění je dále nutné přibrat další „vhodné“ objekty k pozorování. „Tyto porovnávací objekty mají vytvořit asociační vazby svými znaky s paměťovou stopou z vnímaného objektu.“⁶² Větší počet přibraných objektů má za cíl potvrzení objektivnosti provedené rekognice.

Včasnost rekognice

„Toto pravidlo je odvozeno z poznatků všeobecné psychologie o psychickém procesu zapomínání. Čím později bude rekognice připravena a provedena, tím menší je pravděpodobnost její úspěšnosti.“⁶³ Dalším aspektem, který hovoří pro včasnou, pozor nikoliv však uspěchanou, rekognici je ten, že během času, který plyne od spáchání trestné činnosti, se mění mnohé aspekty objektu, který by měl být podroben rekognici. V případě osob se může jednat o změny vizuální stránky (změny vousů, vlasů či stylu oblečení), u věcí se může jednat o stárnutí či degradaci objektů, a to vlivem lidské činnosti, ale i nečinnosti či vlivem např. povětrnostních podmínek.

Výběr přibraných objektů

Výběr přibraných objektů, tedy takových objektů, které mají tvořit společně se zkoumaným objektem jednu skupinu, je velmi důležitou částí přípravy

⁶² Svoboda I., a kol. Kriminalistika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 341.

⁶³ Svoboda I., a kol. Kriminalistika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 341.

rekognice. Nesprávný postup může vést až k napadení rekognice jako vadného úkonu a v nejzazším případě k jejímu vyloučení jako důkazního prostředku.

Počet objektů, které mají být posuzovány není, nijak přesně stanoven, nicméně z praxe vyplývá, že tento počet nemá být nižší než tři. Také poznatky z kriminalistického prostředí vycházejí z pozorovacích schopností ztotožňujících osob, a tak kriminalistika stanovuje, aby počet objektů, který má ztotožňující osoba vnímat, umožňoval jednoohnskové pozorování celé skupiny.⁶⁴

„Teoretická doporučení, která vyplývají ze zákonitostí procesu znovupoznání a poznatků kriminalistiky, uvádějí, že celkový počet předváděných objektů by neměl převyšovat číslo 7 až 8, jelikož tento počet je možné vnímat současně v rámci soustředěné pozornosti v jednom zorném poli v pásmu periferního vidění.“⁶⁵

Jak již bylo zmíněno, výběr objektů, které mají být ukázány během rekognice, by měl být uskutečněn tak, aby byly stejného druhu či pohlaví. Co se osob týče, zde půjde o podobné znaky v oblastech, na které se bude daná rekognice zaměřovat. V případě předvádění věcí či zvířat mají být objekty podobné co do tvarů i druhů.

Zásadní zde je, aby vadným výběrem nedošlo k sugestivnímu ovlivnění dané osoby do té míry, aby byl ztotožňovaný objekt ihned viditelný a rozpoznatelný. Je třeba, aby ztotožňující osoba byla nucena svoje vnímání zaměřit na specifické vlastnosti objektu.

3.3 Účast poznávané osoby při rekognici ve světle zásady „nemo teneturse ipsum accusare“

V úvodu je třeba říci, že zmíněná zásada „nemo teneturse ipsum accusare“ neboli „nikdo nesmí být v trestní věci donucován k tomu, aby vystupoval jako svědek proti sobě“⁶⁶ (dále jen „*nemo tenetur*“), má hluboké kořeny v právních

⁶⁴ Svoboda I., a kol. Kriminalistika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 342.

⁶⁵ Svoboda I., a kol. Kriminalistika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 342.

⁶⁶ No person shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself.

řádech už starověku, např. judaistickém talmudu.⁶⁷ Z našeho právního řádu tato zásada plyne z ustanovení čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 2,3 a 4 LZPS. „Tento princip byl zpočátku vztahován toliko k výsledku obviněného (podezřelého) či k jakékoliv jiné komunikaci s osobou, proti níž se vede trestní řízení. Postupem času se tzv. samo-neusvědčovací zásada začala interpretovat i ve vztahu k jakémukoliv aktivnímu jednání, kterým by obviněný (podezřelý) eventuálně mohl přispívat k obstarání důkazů proti sobě.“⁶⁸

S ohledem na uplatnění této zásady v případě rekognice záleží na tom, zdali obvinění (podezřelý) je aktivní stranou, přičemž k těmto krokům nesmí být donucován, anebo se jedná o pasivní úkony, které je ovšem povinen strpět.

Co se týče problematiky v našem řádu, lze říci, že situace byla do roku 2001 jednodušší. Jak je již i v této práci zmiňováno, byla rekognice před novelou TrŘ zařazována pod druh výsledku a z tohoto „podřazení“ vyplývají i určité zásady, kterými byl výslech ovlivňován, a to kupříkladu ta, že obviněný nesmí být k výpovědi nijak přinucován. Okamžikem novely TrŘ, která rekognici vyčlenila jako samostatný druh dokazovacího prostředku, objevily se spory mezi aplikační praxí a odbornou literaturou, jaké postavení obviněný v tomto úkonu má, jaká má práva a jaké povinnosti, resp. k čemu je možné ho přinutit a k čemu nikoliv. Jako příkladu můžeme využít dvou článků z kriminalistického sborníku, kde mají autoři rozdílné pohledy na danou problematiku. V článku Rekognice – stěžejní důkazní prostředek k objasnění vraždy, autoři uvádějí, že „v rámci následného poučení byl podezřelý poučen vyšetřovatelem a soudkyní i o možnosti uložení pořádkové pokuty podle § 66 odst. 1,2 TrŘ v případě, že se tomuto úkonu odmítne podrobit nebo že lze jeho potrestání přenechat veliteli věznice, ve které je ve vazbě pro jinou trestnou činnost.“⁶⁹ Z uvedeného je patrné, že autoři nabývají přesvědčení, že obviněný (podezřelý) je povinen úkon rekognice strpět. Naproti tomu ovšem v článku Některé zvláštní způsoby dokazování, nalezneme od kolektivu autorů následující názor, že „žádný předpis nestanoví, že má být poučena i tak, že může úkon odmítnout, ale lze to dovést např. z poučení obviněného a také ze zásady, že

⁶⁷ Musil, J., Zákaz donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare), Kriminalistika 4/2009, článek dostupný na (<https://www.mvcr.cz/clanek/4-2009-zakaz-donucovani-k-sebeobvinovani-nemo-tenetur-se-ipsum-accusare.aspx>).

⁶⁸ Jelínek, J. (ed.), Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu. Praha: Leges, 2016, 224 s. ISBN 978-80-7502-155-7. str. 219-220, aut. Veronika Pochylá.

⁶⁹ Mazánek, M., Müller, J. Rekognice – stěžejní důkazní prostředek k objasnění vraždy. Kriminalistický sborník, ročník LIII, 2009, č. 1, str. 31.

obviněný nesmí být k ničemu donucován. Přiměřeným způsobem poučí i figuranty a ztotožňující osobu.“⁷⁰

Autoři, zde nejspíše chybně aplikují zásadu *nemo tenetur*, kterou vydávají za zásadu, že obviněný nesmí být k ničemu donucován. Jelikož kdyby jimi zmiňovaná zásada v právním řádu skutečně byla obsažena, tak nebude možné obviněného přinutit ani k takovému úkonu, jako je např. dostavení se na základě předvolání k výslechu. Vystává zde tedy otázka, jestli daná akademická „rozepře“ má nějaký praktický význam, nebo jde o akademické úvahy, které nemají reálný dopad. Jak zásadní dopad by mohlo mít špatné poučení nám může sloužit i nejednotnost soudní praxe, což je možné demonstrovat na následující sérii rozhodnutí v jedné trestní věci, jež skončila až před Ústavním soudem.⁷¹

Tento případ, který byl postoupen až k Ústavnímu soudu, byl rozhodován obecnými soudy, které ve svých rozhodnutích zastávaly různé právní názory. Pro shrnutí a účely této práce není podstatné, jakého případu se tato rozhodnutí týkala, nicméně je zajímavý vývoj, jak soudy nahlížely na procesní postup provedených rekognicí. Odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí nejprve zmínil, že podle názoru nalézacího soudu je obviněný povinen se jako poznávaná osoba rekognice zúčastnit, přičemž Městský soud v Praze tento svůj názor opřel též o rozhodnutí (cituji) „Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 10. 2002 sp. zn. 2 To 169/02. Senát Vrchního soudu v Praze projednávající odvolání obviněného se však s tímto právním názorem neztotožnil. Podle § 93 odst. 3 trestního řádu je obviněný povinen pouze strpět úkony potřebné k tomu, aby se zjistila jeho totožnost, a je povinen se účastnit prohlídky těla, jiného podobného úkonu a vyšetření duševního stavu, což bylo v té době upraveno ustanoveními § 114a a § 116 trestního řádu. Rekognice však dle názoru odvolacího soudu takovým úkonem není. Podle odvolacího soudu je nepochybné, že se obviněný musí k rekognici dostavit, ale jeho právem je se této rekognice neúčastnit. Nebylo-li obviněnému dáno poučení o právu odmítnout účast na rekognici, došlo dle názoru Vrchního soudu k porušení práva na obhajobu a provedený úkon je pro toto procesní pochybení absolutně neúčinným důkazem a nelze jej v trestním řízení použít.“⁷² Po přečtení těchto právních názorů vidíme,

⁷⁰ Fenyk, J., Hlaváček, J., Kroulík, P. Některé zvláštní způsoby dokazování (3. pokračování) Kriminologický sborník, ročník LIII, 2009, č. 1, str. 40.

⁷¹ Konrád, Z., Jak přijít o důkaz rekognicí a jiné problémy, Kriminologický sborník 4/2009, str. 43.

⁷² Nález Ústavního soudu, III. ÚS 528/06, 11.10.2007.

že odůvodnění obou soudů jsou v zjevném rozporu a také by se v případě rozsudku Vrchního soudu jednalo o chybně provedené poučení⁷³

Jak dále vyplývá z odůvodnění Ústavního soudu, který v něm shrnuje i celý předchozí průběh, podal ministr spravedlnosti proti usnesení Vrchního soudu v Praze stížnost pro porušení zákona k Nejvyššímu soudu ČR. Nejvyšší soud tuto stížnost pro porušení zákona zamítl. Následně byla podána ústavní stížnost proti výše uvedenému usnesení Nejvyššího soudu ČR a také proti dříve vydanému usnesení Vrchního soudu. Dovolím si opět citovat z nálezu Ústavního soudu.

„Ústavní soud ve své rozhodovací praxi musí vycházet z principu proporcionality mezi jednotlivými hodnotami a právy chráněnými ústavním pořádkem. S ohledem na tuto skutečnost Ústavní soud konstatuje, že pravidlo „nemo tenetur se ipsum accusare“ není, i přes svůj zásadní význam pro spravedlivost trestního procesu, bezbřehé. I přes specifika rekognice uvedená výše se ve své podstatě jedná o úkon, při němž je obviněný nucen toliko pasivně strpět poznávací proceduru. Požadavky, jež jsou při rekognici na obviněného kladeny, nemají takový charakter, aby je bylo možné označit za donucování k sebeobviňování či k sebeusvědčování. Poznávaná osoba (včetně obviněného) je povinna strpět provedení rekognice a může být přípustnými prostředky (předvedením, uložením pořádkové pokuty) donucována k účasti na rekognici. Tuto účast na vyšetřovacím úkonu však lze označit za pasivní účast, spočívající v tom, že obviněný má povinnost podrobit se rekognici tím, že se postaví mezi další spolupoznávané osoby, nesmí být však jakkoli donucován k aktivitám typu pronesení několika slov, aby přečetl text, ušel několik kroků a další. V projednávaném případě policejní orgán neměl povinnost stěžovatele poučit o právu účast na rekognici odmítnout. Právě v případě, kdy policejní orgán přiměl stěžovatele v postavení obviněného v rámci rekognice k hlasovému projevu, došlo k překročení výše definované hranice mezi úkonem, při němž je obviněný toliko pasivním objektem vyšetřovacího úkonu, a situací, kdy je obviněný nucen k aktivnímu jednání, jímž se sám může usvědčit. Bylo by v rozporu s právem neobviňovat sám sebe, pokud by pod sankcí pořádkové pokuty měl obviněný být „donucen mluvit“. Policejní orgán tedy v daném případě nepostupoval správně, když stěžovatele předem nepoučil o jeho právu odmítnout uvedená slova opakovat.

⁷³ Obviněný nebyl o tomto právu orgánem činným v trestním řízení poučen.

Policejní orgán sice může obviněného vyzvat, aby promluvil nebo jinak aktivně jednal, musí jej však poučit, že to může odmítnout.⁷⁴ Pokud tak policejní orgán nepostupoval, je provedená rekognice neúčinným důkazem.⁷⁵

S výrokem ústavního soudu se lze dle mého názoru jen ztotožnit. Pokud bychom připustili tezi, kterou ve svém rozhodnutí uvedl Vrchní soud, tak bychom se dostali do nebezpečné situace, kdy by bylo čistě na rozhodnutí dotyčného obviněného (či jiné osoby), který by byl před rekognicí „judikaturně“ konformně poučen, že může odmítnout účast na rekognici, zdali se rekognice zúčastní. Přísně vzato bychom mohli dospět do fáze, kdy by rekognice „in natura“ byla v podstatě pouze prázdným pojmem v kriminalistice, jelikož kdo by měl dobrovolně zájem o to, aby byl postaven s dalšími podobnými figuranty k usvědčení ze svého konání, opomenutí či vyjádření?

3.4 Specifická taktika a příprava u zvláštních druhů rekognice

V následující části bude práce zaměřena na jistá specifika, která provázejí jednotlivé druhy rekognice dle způsobu provádění nebo dle subjektu, vůči kterému jsou činěny.

3.4.1 Rekognice živých osob in natura podle anatomicko-morfologických znaků

Zde se jedná o provedení rekognice na základě vyvolání vzpomínek, zejména dle vnějších anatomických rysů. Je tedy nutné zajistit, aby se osoba, která má být takto poznána nesetkala s osobou která ji má identifikovat. Toto není přípustné ani jako „náhodné“ setkání, které by proběhlo kupříkladu v čekárně nebo na chodbě budovy OČTŘ. Takovýmto setkáním by pak poznávající osoba mohla být ovlivněna a výsledek takové rekognice by později mohl být úspěšně zpochybněn na základě vadného provedení úkonu.

⁷⁴ Nález Ústavního soudu, III. ÚS 528/06, 11.10.2007.

⁷⁵ Konrád, Z., Jak přijít o důkaz rekognicí a jiné problémy, Kriminalistický sborník 4/2009. str. 44.

Před samotným provedením rekognice jsou osoby ztotožňované a ztotožňující poučeny dle svého procesního postavení. Zároveň jsou osobě ztotožňované dány instrukce, jak se má během úkonu chovat. Takováto osoba nesmí mluvit na ztotožňující osobu, pokud k tomu není vyzvána (u otevřené rekognice), musí uposlechnout výzev kriminalisty k pohybu.⁷⁶ Této osobě je dále dáno na výběr, aby si sama vybrala číslo a své místo mezi dalšími přivzatými osobami. Přivzatá osoba musí mít podobné rysy jako osoba ztotožňovaná. Jedná se především o zdánlivý věk, pohlaví, výšku, tělesnou stavbu, ale také třeba oblečení.⁷⁷

„V jednom z komentářů trestního řádu je vysloveno stanovisko, že ve vhodných případech bude namístě, aby bylo znovupoznání opakováno, zejména pokud podezřelý, obviněný nebo svědek poznávanou osobu skutečně ztotožnil. Jde o vyloučení nahodilosti volby a zvýšení spolehlivosti rekognice. Za tím účelem je vhodné při opakování poznání zajistit změnu pořadí ukazovaných osob. Takový postup je z kriminalistického hlediska nepřijatelný. Bohužel v praxi je uvedené doporučení akceptováno.“⁷⁸

S odkazem na výše zmíněnou a probíranou zásadu nemo tenetur je účelné připomenout, že v případě, kdy se jedná o obviněného nebo podezřelého může být vyzván, aby pronesl určitá slova či věty či předvedl chůzi, avšak není možné ho k tomu jakkoliv nutit. O tomto musí být ztotožňovaný poučen (sic!).

3.4.2 Rekognice živých osob podle funkčních (dynamických) znaků

U tohoto druhu rekognice nabývá zásada nemo tenetur a její judikatura zcela jiného postavení. Jelikož se zde jedná o rekognici, která využívá identifikace dle hlasu, řeči či chůze apod., tedy nejenom dle vzezření jako takového, ale i dle určitého, specifického projevu ztotožňovaného, je zde třeba poučení o tom, že obviněný nebo podezřelý tento úkon může odepřít podstoupit.

⁷⁶ Pootočení, obrácení apod.

⁷⁷ Straus, J. a kol., Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 169.

⁷⁸ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 127.

S ohledem na možnost, že je možné vědomě měnit funkční znaky, panuje mezi kriminalisty odlišnost v názorech, jestli by k rekognici mělo docházet skrytě či otevřeně. Zastánci názoru, že konfrontaci lze provést i otevřeně poukazují na fakt, že ztotožňovaný není schopen změnit celý svůj funkční a dynamický fond znaků najednou, a tak zde není zábrany pro provedení otevřené rekognice.

Rekognice probíhá způsobem, kdy se ztotožňovaná osoba společně s přivzatými osobami umístí do oddělených prostor od místa, kde se nachází ztotožňující osoba. V daném místě však musí být technicky zabezpečeno, aby bylo slyšet vše do všech detailů jako je v místě kde se osoby přivzaté a ztotožňovaná nacházejí. Poté je zavedena debata na určité téma tak, aby se jednotlivé osoby mohly volně projevovat a ztotožňující měl dostatek podnětů a času na rozhodnutí. V místnosti se ztotožňujícím jsou osoby vyšetřující, nezúčastněná osoba a případně obhájce.“ Předpokládá se, že poznávající osoba nevidí hovořící osoby, neboť ztotožňujícím objektem známého původu je v tomto případě hlas – řeč, a nikoliv anatomicko-morfologické znaky osoby.“⁷⁹

3.4.3 Rekognice mrtvolý in natura

Tento druh rekognice probíhá, oproti výše uvedeným, již bez účasti přizvaných objektů.

Ztotožňující osoby jsou vybrány z okruhu osob, u nichž je předpoklad, že objekt rekognice poznají, resp. mají o něm takovou znalost, že dokáží objekt identifikovat jednak podle viditelných anatomických rysů, popřípadě dle oblečení nebo dle skrytých rysů pod oděvem či dle specifických znaků po prodělaných onemocněních, chorobách nebo operacích. Znakem, který rekognice poměrně často využívá, je též stav chrupu a jeho případné srovnání s lékařskými záznamy v případě pochybností. Okruhem takto znalých osob budou nejčastěji rodinní příslušníci či nejbližší příbuzní ztotožňované mrtvolý nebo osoby z místa nálezu mrtvolý. „Místem rekognice mrtvol může být samotné místo nálezu, pitevna či márnice.“⁸⁰

⁷⁹ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 128.

⁸⁰ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 128.

Na rekognici má vliv také působení času od času úmrtí k času rekognice, kdy působením hnilobných procesů v tomto čase dochází na těle k různým změnám. Je-li to z toho důvodu vhodné či dokonce nutné, tak se před provedením rekognice provede úprava zevnějšku mrtvé osoby tak, aby bylo její znovupoznání ulehčeno.⁸¹ Úpravy zevnějšku se provádějí též z hlediska estetického, jelikož poznávání osoby je pro blízké velice často spojeno se silnými emocemi. Na tyto emoce by měl být brán ohled a ztotožňující osoba by na takovéto „setkání“ se ztotožňovaným měla být předem psychicky připravena.

3.4.4 Rekognice movitých věcí in natura

Věcmi jakožto objekty rekognice zpravidla bývají právě věci movité. Jsou to věci, které jsou určitým způsobem spjaty s prošetřovanou událostí a u nichž je třeba zjistit či ověřit jejich původ či majitele. Může se jednat o věci, které buď byly z trestné činnosti vytěženy (odcizené věci, podvodně vylákané věci), nebo věci, které sloužily pro uskutečnění trestné činnosti v podobě zbraní či jiných nástrojů (listiny, fotografie atp.). Bude se také jednat o věci, které pachatel na místě trestné činnosti zanechal či je ztratil nebo se jich jinak zbavil.

U tohoto druhu rekognice můžeme zvažovat dvě různé situace, za kterých bude probíhat. Jednou z nich bude situace, kdy je ztotožňující osobě věc dobře známa a tato osoba dokáže během výslechu velmi detailně popsat stav věci včetně jejího případného opotřebení či jiných specifických znaků. Lze předpokládat, že takovouto výpověď učiní osoba, která s věcí přicházela dlouhodobě do styku či byla jejím majitelem. Při následné rekognici budou takovéto znaky ztotožňujícím přímo ukázány a OČTŘ porovnájí tento výsledek s obsahem výpovědi při výslechu.

Druhá situace, která může nastat, je ta, kdy ztotožňující osoba vnímala předmět rekognice pouze v krátkou dobu, kdy s ní v souvislosti s vyšetřovanou událostí přišla do styku a jejího určení bude schopna popsáním velmi strohým způsobem, často bez detailů a jen druhově.⁸²

⁸¹ Straus, J. a kol., Kriminální taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 170.

⁸² Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminální aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 129.

3.4.5 Rekognice nemovitých věcí in natura

K tomuto druhu rekognice dochází jen ve zcela ojedinělých případech. Tento druh úkonu bude přicházet v úvahu, kdy bude třeba zjistit konkrétní místo nacházející se buď uvnitř budovy (místnost, byt či jiné prostory), nebo vně budovy (její okolí), budovu jako takovou nebo též pozemky či místa v přírodě. Před samotnou rekognicí bude důležitý podrobný výslech ztotožňující osoby, který bude zaměřen na detaily objektu či jeho okolí dle toho, co má být znovupoznáno. Pokud se bude jednat o vnitřní prostory budovy, bude se jednat o podněty, jako rozměr a tvar prostoru, druh podlahy či zvláštní prvky stěn nebo stropů v bytě či jiného prostoru, popřípadě též detailní informace o vybavení takovýchto prostor (nábytek, potahy, záclony, závěsy atp.). Pokud se bude jednat o vnější části budovy či okolí, bude škála informací obdobná až na část vybavení, která se bude vyskytovat spíše sporadicky. Rekognice nemovitých věcí se provádí individuálně, nikoliv společně s dalšími.⁸³

Zvláštním aspektem u rekognice vnitřních prostor objektu je to, „že kriminalista musí předem vybrat několik analogických bytů nebo kanceláří, které se postupně ztotožňující osobě ukáží, včetně místnosti, která má být ztotožněna. Poznávající osoba musí být přivedena do místnosti tak, aby se nemohla orientovat podle ulice, budovy, popisného čísla domu apod.“⁸⁴

3.4.6 Rekognice zvířete

Rekognice zvířete může přicházet v úvahu v případech, kdy je třeba potvrdit totožnost zvířete z důvodu prokázání či vyloučení krádeže, popřípadě jiného trestného činu. Lze provádět rekognici jak živého, tak i mrtvého zvířete.

Praktickým využitím rekognice mohou být situace, kdy se ověřuje totožnost u zvířat ztracených či zatoulaných, ale také při identifikaci zvířat, které útočily nebo byly použity k útoku na jiné osoby, popřípadě zvířata. Jedná se však v praxi o celkem ojedinělý kriminalistický úkon.

⁸³ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 129.

⁸⁴ Straus, J. a kol., Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 170.

„Rekognice zvířat obsahuje charakteristické prvky rekognice věcí, jakož i rekognice živých osob. Prvky rekognice věcí jsou dány tím, že zvíře je živým tvorem bez druhé signální soustavy (bez abstraktního myšlení), při rekognici tak odpadá faktor vlivu zkoumaného objektu na poznávací osobu, a zároveň odpadá nebezpečí klamání, změna zevnějšku, či dynamických znaků, což se může objevit u lidí.“⁸⁵

Co se týče zmíněných prvků rekognice osob u zvířat, tak se zde jedná o to, že u mnoha zvířat můžeme pozorovat, poznávat či popisovat podobné části těla jako u lidí. Zvíře také může být poznáno jak podle vnějších znaků, tak také dle funkčních a dynamických znaků (chůze či reakce na pokyny). Rekognice následně probíhá tak, že je zvíře předvedeno společně s jinými podobného druhu (pes – plemeno), popřípadě ve stádě stejného druhu (skot) nebo i samostatně. To se stane v případě, kdy poznávající osoba detailně popsala jeho znaky a zvláštnosti, popřípadě pokud zvíře reaguje na hlas či pokyny.⁸⁶

3.4.7 Rekognice podle modelů

V rámci kriminalistické praxe mohou nastat situace, kdy není možné provést znovupoznání osob, zvířat či věcí formou *in natura*, která je popsána v případech výše. Místo ní pak nastupuje znovupoznání za pomoci modelů, zejména fotografického či jiného audiovizuálního materiálu, pokud je třeba rozeznat objekt na základě jiných než všeobecných⁸⁷ znaků.

Pokud je rekognice prováděna dle fotografií, ukáže se poznávající osobě skupina⁸⁸ fotografií, mezi nimiž je zařazena i fotografie poznávaného objektu⁸⁹. Zbylé fotografie musejí být stejného formátu a druhu jako fotografie poznávaného objektu. Pokud se jedná o osoby, je třeba, aby i zbylé osoby měly stejné rysy jako osoba poznávaná. Obdobně jako u rekognice *in natura*. Zkoumaný objekt nesmí být mezi jinými ničím výrazně nápadný. K tomuto druhu rekognice se přistupuje

⁸⁵ Svoboda I., a kol. Kriminalistika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 346.

⁸⁶ Svoboda I., a kol. Kriminalistika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 347.

⁸⁷ Anatomicko-morfologických znaků.

⁸⁸ Nejméně 4 fotografie.

⁸⁹ Mělo by se jednat o fotografii, která pochází z doby, kdy se udála vyšetřovaná skutečnost.

v případech, kdy je provedení rekognice in natura, vzhledem k místu a času pobytu osoby poznávané a poznávající, neúčelné, nemožné či z taktického hlediska nevhodné. „Také v případech, kdy rekognice in natura je v konkrétním stádiu vyšetřování zatím nemožná (např. pachatel nebyl dosud zjištěn, avšak ve fotoalbu pachatelů jsou k dispozici fotografie osob, jejichž účast na prověřované události je nutno prověřit).“⁹⁰ Dále se fotografií využívá v případě rekognice mrtvol, a to z důvodu, aby poznávající osoby byly ušetřeny mnohdy velice nepříjemného kontaktu in natura.

„Pokud předkládáme k rekognici fotografie přibraných osob, které nepocházejí z evidencí a sbírek vedených Policií České republiky, je třeba k předložení souhlas osob, jejichž vyobrazení je na fotografii uvedeno. Poté je za přítomnosti nezúčastněné osoby vyzvána poznávající osoba, aby prohlásila, zda se na předložených snímcích nachází ztotožňovaná osoba. Prohlášení poznávající osoby se zaprotokoluje a verifikuje podpisy nezúčastněné osoby a dalších přítomných osob. Složka s fotografiemi je nedílnou součástí protokolu o rekognici.“⁹¹

V případě, kdy se provádí rekognice dle hlasu nebo řeči „je možné použít zvukovou nahrávku, které se přehraje zkoumající osobě spolu s nahrávkami hlasu a řeči jiných osob téhož pohlaví.“⁹² Pokud je poznávání postaveno na identifikaci osoby dle funkčních a dynamických znaků, je tak možno zajistit úkon za pomoci videozáznamu.

3.5 Skrytá a otevřená rekognice

Jedná se o dva možné způsoby, kdy se provádí rekognice in natura. Otevřenou rekognicí je myšlen takový postup, kdy poznávající osoba je postavena v přímém kontaktu s poznávaným subjektem a dalšími přizvanými subjekty. Ač se jedná o běžnou metodu, skýtá řadu stránek, které je třeba ošetřit před samotným úkonem. Předně se jedná o zjištění psychického stavu poznávající osoby, která

⁹⁰ Svoboda I., a kol. Kriminálnístika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 346.

⁹¹ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminálnístické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 130.

⁹² Svoboda I., a kol. Kriminálnístika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 346.

může v dané situaci pocítit strach. Tento strach může plynout z řady možných podnětů. Může se jednat o strach z pomsty, vybavení si nepříjemných zážitků z činu, jehož byla svědkem, úzkostných stavů při postavení se tváří tvář pachateli apod. V neposlední řadě, a to je třeba také brát v úvahu, je na posouzení, jestli nebude poznávající osoba jakkoliv během úkonu ohrožena subjektem rekognice.

Pokud se tedy jeví přímý kontakt při rekognici jako nevhodný či dokonce nebezpečný, je zde alternativa v podobě skryté rekognice. Její podstatou je, že poznávající osoba pozoruje subjekt z odděleného prostoru, který je s místem rekognice propojen za pomoci jednostranného průhledu (tzv. jednocestné zrcadlo). Jak již bylo naznačeno důvodem pro uplatnění tohoto způsobu provedení úkonu může být situace, kdy svědek bude mít nárok na ochranu, resp. utajení své identity, bude zde důvodná obava, že by subjekt mohl zmařit průběh rekognice či poznávající osoba má strach se se subjektem znovu setkat.⁹³

V případech, kdy bude rekognice probíhat jako skrytá „se vyžaduje, aby v místnosti, odkud poznávající osoba pozoruje předváděné osoby, byla přítomna nezúčastněná osoba i obhájce obviněného.“⁹⁴

3.6 Neodkladnost a neopakovatelnost rekognice

Rekognice je úkonem neodkladným a neopakovatelným (srov. § 160 odst. 4 TrŘ). Jako taková se provádí téměř výhradně v průběhu přípravného řízení. Pokud tak nenastane, provede se v řízení před soudem, ovšem za podmínky, že její provedení je ještě účelné.⁹⁵

Neodkladnost úkonu

Neodkladným bude úkon v takové situaci, v jehož rámci bude třeba ztotožnit zadrženou podezřelou osobu nebo věc, kterou má tato osoba při sobě krátce po spáchání trestného činu samotným poškozeným nebo jiným očitým svědkem. Provedení tohoto úkonu z hlediska dalšího trestního řízení nesnese

⁹³ Svoboda I., a kol. Kriminální právo. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 347.

⁹⁴ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminální aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 127.

⁹⁵ V mnohaletých soudních řízeních není možné zcela zabránit setkání osoby ztotožňující a ztotožňovaného objektu.

odkladu. „Musí být neprodleně proveden, aby podezřelá osoba mohla být ihned propuštěna na svobodu, je-li výsledek úkonu negativní, nebo obviněna z trestného činu, resp. i vzata do vazby (je-li důvodná), jestliže je výsledek rekognice pozitivní a „podpořen i dalšími relevantními důkazy.“⁹⁶

Neopakovatelnost úkonu

Neopakovatelnost úkonu je dána především psychologickým hlediskem úkonu a použitelností úkonu pro trestní řízení. Provedením úkonu se snažíme oživit a zhmotnit vjemy a paměťové stopy ztotožňující osoby. Pokud budeme rekognici opakovat, bude její výsledek ovlivněn již proběhlými úkony a původní paměťová stopa bude „doplněna“ dalšími stopami z proběhlé rekognice. Může tak dojít k ovlivnění znovupoznání u dalších opakování rekognice.

„Opakovatelné jsou tedy jen ty rekognice, u kterých pozorování objektu při první rekognici nemůže negativně ovlivnit výsledky opakované rekognice. Jsou to například rekognice živých osob, které ztratily paměť (amnézie).“⁹⁷ Dále to mohou být případy, kdy probíhá rekognice u mrtvoly s nezjištěnou totožností a nebyla provedena úprava těla a ztotožňující osoba si nebyla jednoznačně jista nebo takovouto osobu nepoznala.

I z výše popsaného hlediska neopakovatelnosti je nezbytné, aby u úkonu rekognice byla přítomna nezúčastněná osoba.

3.7 Dokumentace a hodnocení rekognice

Stejně tak jako u jiných úkonů v dokazování i zde je průběh rekognice obligatorně zachycován za pomoci protokolu a dle požadavků stanovených § 55 TrŘ. Tento způsob záznamu bude mít však svá specifika co se týče obsahu i způsobu zaznamenání s ohledem na možnosti průběhu rekognice.

Protokol tak bude obsahovat údaje o důvodech rekognice, podmínkách provedení rekognice (místě, čase, způsobu), o osobě ztotožňující a o osobě (věci), která byla ztotožněna jako objekt rekognice. Dále bude uvedeno, jakého poučení se

⁹⁶ Straus, J. a kol., Kriministická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 166.

⁹⁷ Svoboda I., a kol. Kriministika. Ostrava: KEY Publishing, 2016, 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. str. 348.

osobám dostalo a kolik bylo přivzato dalších subjektů vč. jejich popisu a podobnosti se ztotožňovaným objektem. V protokolu bude také uvedeno, zdali byla dána možnost ztotožňované osobě, aby si vybrala svoje místo mezi dalšími objekty, a podle jakých znaků byla poznávající osobou znovupoznána. Do protokolu se též uvede, jaký okruh dalších osob byl přítomen při tomto úkonu⁹⁸. V neposlední řadě bude protokol obsahovat informaci o tom, jak byla rekognice zaznamenána a kde je tento materiál umístěn.

S ohledem na to, že rekognice je zpravidla úkonem neopakovatelným, je pečlivý a komplexní záznam průběhu úkonu stěžejní pro její další použití jako důkazu v trestním řízení. Pro tyto účely se používá záznam fotografický⁹⁹, zvukový¹⁰⁰ či videozáznam¹⁰¹, který zachycuje celkový průběh rekognice vč. vystupování osob a jejich emocí. Toto vše pak může mít vliv na hodnocení výsledků rekognice.

Při hodnocení a prověřování výsledků, jež mají především pozitivní vliv, berou se v úvahu následující skutečnosti¹⁰².

- a) Utváření paměťové stopy a výpovědi ztotožňující osoby společně s vlivem místa, času a okolí v čase rekognice a času, který již pominul od zkoumaného skutku po rekognici. Dále se bere ohled na úroveň rozumové a smyslové vyspělosti ztotožňující osoby.
- b) Průběh znovupoznávacího aktu s ohledem na jistotu, s jakou byl daný objekt ztotožňujícím určen a mezi jakým počtem přivzatých objektů se tak stalo (tzn. jestli byl počet dostatečný).
- c) Zdali jsou po provedené rekognici rozpory, například mezi dřívější výpovědí a následnou rekognicí co se identifikace a popisu objektu týče.

⁹⁸ Obhájce obviněného, státní zástupce, kriminalista, nezúčastněné osoba atp.

⁹⁹ Je třeba kupříkladu zachytit celou skupinu objektů vč. jejich čísel.

¹⁰⁰ Zachycuje se tak rekognice podle hlasu a řeči.

¹⁰¹ Používá se (nejen) v případě, kdy probíhá rekognice objektu dle funkčních (dynamických) znaků.

¹⁰² Jedná se o demonstrativní výčet.

3.8 Prázdna rekognice

Podstatou prázdne rekognice je úkon, kdy jsou ztotožňující osobě předvedeny dvě skupiny osob. V první skupině ovšem není záměrně umístěna osoba ztotožňovaná a je umístěna až ve skupině druhé. Cílem tohoto postupu je zvýšení věrohodnosti úkonu. Přivzaté osoby se v obou skupinách liší při zachování podobnosti v identifikačních znacích, které označila ztotožňující osoba při výsledku.¹⁰³

„Americké výzkumy se tomuto druhu rekognice věnují a výsledky výzkumu ukazují, že pokud nebyl svědek dopředu upozorněn na možnou nepřítomnost pachatele v první skupině osob, 78 % svědků provedlo nesprávnou identifikaci. Naopak pokud svědci na tuto možnost upozorněni byli, pachatel byl nesprávně identifikován jen v 33 % případů“¹⁰⁴

Někteří čeští autoři prázdnu rekognici uznávají, kupříkladu Milan Vichleđa uvádí, že tento postup je vhodný za situace, jestliže se objeví pochybnosti o možnostech věrohodnosti znovuznání. Tohoto bývá využito v případech, kdy ztotožňující osobou nejsou dostatečně popsány rysy hledané osoby nebo jsou zde jiné důvody, pro které zde není dána dostatečná důvěryhodnost. Nicméně český právní řád tento typ rekognice nezná¹⁰⁵.

Je tedy v tomto případě otázkou, na základě výše uvedeného, jestli prázdna rekognice je skutečně ku prospěchu. Do jisté míry může být přínosem v tom, že dojde k určité eliminaci nesprávné identifikace. Na straně druhé ale vyvstává otázka, zdali je takováto rekognice přípustná, pokud ji právní řád neupravuje, což si ovšem nelze vykládat tak, že by byla výslovně zakázána, nejspíše by bylo možné ji podřadit jako další možnost důkazního prostředku. Nicméně vrátil bych se k samotnému průběhu a problému, který spatřuji. Prázdnu rekognicí, na kterou ztotožňující osobu neupozorníme, ji tak dostáváme pod zvýšený tlak, kdy výsledkem takto provedené rekognice může být místo zamýšlené zvýšené přesnosti přesný opak. Osoba bude v důsledku těchto úkonů daleko více nejistá a nebude

¹⁰³ Janulková, K., Rekognice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 108 s. ISBN 978-80-7598-105-9. str. 20.

¹⁰⁴ Janulková, K., Rekognice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 108 s. ISBN 978-80-7598-105-9. str. 20.

¹⁰⁵ Vichleđa, M., Kriminalistika. Střední odborná škola ochrany osob a majetku. (dostupné na <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>).

schopna osobu určit. Myslím si, že pokud by se tento institut měl zařadit do „běžné“ vyšetřovací praxe, jistě by bylo vhodné zasadit ho do právního rámce a stanovit i podmínky za jakých bude probíhat. Jako příkladu můžeme užít Polský právní řád, který ji upravuje pod pojmem okazanie puste. Při konstrukci této úpravy by se taktéž mělo vycházet z vědeckých poznatků a výzkumů, které byly na toto téma prováděny v zahraničí (zejména se jim věnuje pozornost v USA). S ohledem na stresovost situace, kterou ztotožňující osoba může procházet v průběhu rekognice kloním se k názoru, že by měla být upozorněna, že je použita prázdná rekognice, a tak se ztotožňovaný v dané skupině osob nemusí nacházet.

3.9 Z judikatury k danému tématu

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2007, sp. zn. 2 To 64/2007.

V tomto rozhodnutí se soud vyjadřoval k neodkladnosti úkonu rekognice vůči zadrženému podezřelému a k účasti obhájce u tohoto úkonu.

„Pokud byla zadržena osoba podezřelá ze spáchání trestného činu znásilnění podle § 241 TrZ a nejsou k dispozici jiné prostředky (důkazy) pro zahájení jejího trestního stíhání, může mít rekognice provedená ukázáním této osoby svědkyni (poškozené) povahu neodkladného úkonu podle § 160 odst. 4 TrŘ. Není vadou, ale naopak předností takové rekognice, účastní-li se jí zvolený obhájce zadrženého podezřelého.“¹⁰⁶

Výše citovaná právní věta se týkala případu, kdy obžalovaný byl uznán vinným z trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1, 3 písm a) TrZ a loupeže podle § 234 odst. 1 TrZ. Kdy jeho odvolání směřovalo mimo jiné proti identifikaci jeho osoby jako pachatele při hlavním líčení, kde byl v roli obžalovaného pouze on. Odvolací soud k tomuto uvedl, že „krajský soud při posuzování použitelnosti provedených důkazů dopustil jediného pochybení, když svědeckou výpověď poškozené A. M. a na ni navazující rekognici s touto poškozenou, provedené ještě před zahájením trestního stíhání obžalovaného dne 1. 11. 2006, nepovažoval za neodkladné úkony.“¹⁰⁷ Rekognice byla provedena poté, co byl obžalovaný dopaden

¹⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2007, sp. zn. 2 To 64/2007; Publikováno TR 11/2007 s. 320. Trestněprávní revue, 11/2007.

¹⁰⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2007, sp. zn. 2 To 64/2007; Publikováno TR 11/2007 s. 320. Trestněprávní revue, 11/2007.

jako pachatel jiného znásilnění přičemž způsob provedení a další okolnosti odpovídaly okolnostem, které poškozená vypověděla dříve v případě znásilnění uskutečněné na její osobě. Tedy byla nařízena rekognice před, níž byla poškozená v souladu s předpisy vyslechnuta. Rekognice byl přítomen i obhájce obžalovaného. „Jak zmíněný svědecký výslech poškozené, tak i rekognice, při které identifikovala obžalovaného jako pachatele jejího znásilnění, jsou proto neodkladnými úkony, jež jsou plně použitelné v řízení před soudem.“¹⁰⁸

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. 7 To 128/2003.

Uvedené rozhodnutí příslušného soudu, které je níže doplněno zkrácenou citací právní věty z rozsudku, se zabývalo následujícím případem. Obžalovaný byl uznán vinným z trestného činu krádeže dle ustanovení § 247 odst. 1 písm. d), e), odst. 3 písm. b) TrZ a trestným činem neoprávněného držení platební karty podle ustanovení § 249b TrZ. Za uvedené činy byl odsouzen na tři léta a částečné náhradě škody způsobené poškozené. Podaným odvoláním obžalovaný popíral svoji vinu a zpochybňoval svoji účast na trestné činnosti. Odvolací soud provedl přezkum postupu řízení přecházejícího rozsudku a zákonnost a odůvodněnost výroků napadeného rozsudku, přičemž dospěl k následujícím zjištěním. Přípravné řízení a řízení před soudem prvního stupně bylo postiženo zásadními procesními vadami spočívajícími ve vadném provedení rekognice, kdy byla provedena rekognice dle fotografií, i když byl již podezřelý zadržen, a nebylo tedy zásadní překážky k provedení rekognice in natura. Dále bylo zjištěno, že v přípravném řízení došlo k výslechům svědků až po provedení rekognice podle fotografií. Na základě těchto a dalších pochybení byl odvolacím soudem zrušen výrok o vině a trestu a o náhradě škody. Odvolací soud následně rozhodl znovu. V následující části uvádím zkrácenou citaci z právní věty daného rozsudku, která je vhodná k tématu rekognice.

„Je-li poznávající osobou svědek, je nezbytné jej k těmto skutečnostem vyslechnout postupem podle § 97 a násl. TrŘ a v přípravném řízení též za dodržení podmínek stanovených v § 158a TrŘ. Nepostačí tedy zaznamenat popis poznávané osoby při přijetí trestního oznámení postupem podle § 158 odst. 2 TrŘ nebo svědka

¹⁰⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2007, sp. zn. 2 To 64/2007; Publikováno TR 11/2007 s. 320. Trestněprávní revue, 11/2007.

požádat o popis poznávané osoby v rámci vysvětlení vyžádaného od něj ve smyslu § 158 odst. 3 TrŘ. Je-li poznávající osobou obviněný, nemůže být k tomuto úkonu donucován a pokud po poučení prohlásí, že poznávací řízení absolvovat nechce, je nutno to akceptovat. Je-li naopak poznávající osobou svědek a obviněný je objektem tohoto úkonu, tedy tím, kdo má být poznán, lze ho k účasti na rekognici v pasivní roli poznávaného nutit a není důvod ho poučovat o možnosti svou účast na ní odmítnout.“¹⁰⁹

„Rekognice není zcela neopakovatelným úkonem. Opakovat ji však lze pouze v případě, že po rekognici podle fotografií je na místě provést se stejnými osobami rekognici in natura. Oproti tomu po provedení jedné rekognice podle fotografií není možné se stejnou poznávající a poznávanou osobou provést další rekognici podle fotografií. Obdobně nelze se stejnými osobami opakovat ani rekognici in natura.“¹¹⁰

¹⁰⁹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. 7 To 128/2003; Publikováno TR 7/2004 s. 214. *Tresněprávní revue*, 7/2004.

¹¹⁰ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. 7 To 128/2003; Publikováno TR 7/2004 s. 214. *Tresněprávní revue*, 7/2004.

Vyšetřovací pokus

Vyšetřovací pokus je upraven v ustanovení § 104c TrŘ, jindy též nazývaný vyšetřovací nebo kriminalistický experiment. Jeho účelem je pozorovat děj či jeho části v záměrně obměňovaných podmínkách či v podmínkách uměle vytvořených. Tímto pozorováním poté ověřit, upřesnit či zjistit zcela nová fakta, důkazy a jiné relevantní skutečnosti, které byly dříve zjištěny v trestním řízení. Jedná se o úkon, který kriminalistům a dalším OČTŘ může odpovědět na otázku, zdali se popisovaný sled událostí skutečně takto mohl či nemohl udát.¹¹¹

Skutečnosti již zjištěné v průběhu trestního řízení se budou tímto úkonem ověřovat zejména v případech, kdy si bude obsah získaných důkazů odporovat a nebude možné pravdivost takto zjištěných skutečností ověřit jinak. „Vyšetřovací pokus může být namísto i při prověřování takového tvrzení vyslychané osoby (podezřelého, obviněného, svědka, znalce), které ukazuje nereálným nebo jehož upřesnění může mít značně rozdílné důsledky.“¹¹²

Výše zmíněné ustanovení v odst. 2 obsahuje dvě negativní podmínky, kterými je vyloučeno provedení vyšetřovacího pokusu.

- a) Vyšetřovací pokus se neprovede v případech, kdy je to vzhledem k okolnostem případu či osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné¹¹³ nebo

¹¹¹ Novotný, F. a kol. Trestní právo procesní. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 458 s. ISBN 978-80-7380-677-4. str. 273.

¹¹² Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 133.

¹¹³ Důvodné pochybnosti o maření průběhu pokusu ze stran jmenovaných osob či hrozí z jejich strany útěk nebo napadení dalších osob.

- b) lze-li účelu, který sleduje vyšetřovací pokus dosáhnout jiným, efektivnějším způsobem¹¹⁴.

„Podmínky pro vznik skutečnosti se experimentálně mění, což je zásadní rozdíl od rekonstrukce, kde je snahou „pouze“ obnovit původní stav, situaci(e), skutkové okolnosti, děje atd. ve vztahu k popisovanému spáchání trestného činu, resp. prověřit pravdivost tvrzení podezřelého, obviněného, poškozeného nebo svědka.“¹¹⁵ Tímto postupem lze ověřit nejen různá tvrzení, ale i z nich vyplývající fyzikální, chemické či technické zákonitosti a děje. Můžeme tak zjistit, zdali řidič automobilu mohl adekvátně reagovat při daných podmínkách a mohl s autem manévrovat tak, aby např. nedošlo ke střetu s poškozenou osobou. V případě svědectví jde o ověření, zdali svědek mohl z místa svého pozorování v daný čas a při daných meteorologických podmínkách pozorovat situaci tak, jak popisuje atp. V tomto případě však lze uplatnit i prověrku výpovědi na místě, u které se oproti vyšetřovacímu pokusu předpokládá bezprostřednost provedení po vyšetřovacím úkonu, zpravidla výslechu.

Výsledný protokol o vyšetřovacím pokusu je dále v řízení použitelný jako listinný důkaz (srov. § 112 odst. 2 TrŘ). Tento důkaz se pak při hlavním líčení buď čte nebo je předkládán k nahlédnutí stranám.

4.1 Trestněprávní podmínky vyšetřovacího pokusu

Účast osob, jež jsou označováni jako přímí účastníci (viz podrobněji níže) je „dobrovolná vzhledem k jejich možné zastupitelnosti i fakultativní.“¹¹⁶ Nezastupitelné budou takové osoby, jejichž přítomnost je důležitá pro ověření buď jejich identity, nebo pro ověření jejich poznávacích a identifikačních schopností na daném místě a v daných podmínkách, které nelze činit prostřednictvím jiných osob.

K vyšetřovacímu pokusu, jenž je prováděn v rámci přípravného řízení, je okruh osob rozšířen minimálně o jednu nezúčastněnou osobu. Tato podmínka může

¹¹⁴ Záznam z bezpečnostních kamer či výslechem nebo svědeckou výpovědí.

¹¹⁵ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8. str. 415.

¹¹⁶ Straus, J. a kol., Kriminologická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 185.

být porušena v případě, že by nemožnost zajištění takovéto osoby zmařila jeho provedení.¹¹⁷

Pokud je vyšetřovacího pokusu účastna osoba (přímý účastník) nezletilá, tedy mladší 18 let, postupuje se přiměřeně k ustanovení § 102 TrŘ o výsledku osoby mladší 18 let. Oproti obvyklému vyšetřovacímu pokusu, kdy je opakování doporučeno pro ověření domněnek, je v případě mladistvých nutno dbát k tomu, aby úkony v průběhu pokusu i případného výsledku byly provedeny ohleduplně a natolik přesně, aby k opakování vyšetřovacího pokusu nebo výsledku nedocházelo. K vyšetřovacímu pokusu se dále přibírá osoba z OSPOD či jiná osoba mající praxi s výchovou mládeže. Takto příbrané osoby mohou poté zasahovat do průběhu pokusu a mohou navrhnout jeho přerušování nebo ukončení, pokud by mělo dojít k nepříznivé změně na psychickém stavu mladistvého. Pokud nehrozí nebezpečí z prodlení, bude takovému návrhu OČTŘ vyhověno (srov. § 102 odst. 1 TrŘ).

Druhy vyšetřovacího pokusu

Vyšetřovací pokus lze z různých hledisek dělit na určité kategorie. Nejběžněji používaným kategorizačním kritériem je povaha zkoumaných skutečností. Dle této metody dělíme vyšetřovací pokus na následující dvě skupiny.

- a) **Senzorické pokusy** – tyto pokusy mají za cíl zjistit či ověřit možnosti vnímání skutečností lidskými smysly. Jde v podstatě o ověření toho, zda z určitého místa a za daných podmínek bylo možné pozorovat, poznat či slyšet určitou skutečnost¹¹⁸.
- b) **Situační pokusy** – tato skupina představuje úkony, jež směřují k ověření provedení určité činnosti v daných podmínkách či vzniku určitého ovlivnitelného jevu nebo k ověření průběhu vyšetřované události a vzniku stop^{119,120}.

¹¹⁷ Jelínek J. a kolektiv. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges 2018. 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3. str. 430.

¹¹⁸ Slyšet rozhovor, pozorovat události či osobu nebo cítit zápach atp.

¹¹⁹ Zdali mohlo dojít k překonání překážky, oslnění řidiče či zda mohlo dojít k utržení pouzdra se služební zbraní.

¹²⁰ Straus, J. a kol., Kriminologická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 185.

Účastníci vyšetřovacího pokusu

Jedná se o další dělení, které tentokrát reflektuje různé postavení osob, které se účastní vyšetřovacího pokusu dle toho jaký mají vztah k případu nebo jakou plní úlohu v probíhajícím úkonu.

Ustanovení § 104c odst. 4 TrŘ, stanoví nemožnost donucení k úkonům, které souvisejí s vyšetřovacím pokusem (předcházejí mu nebo se provádějí v rámci úkonu). Podezřelý, obviněný, poškozený a svědek, který má právo odepřít výpověď, tak mohou odepřít i účast na vyšetřovacím pokusu.

a) **Přímí účastníci** – jsou jimi osoby, které se přímo podílejí na organizaci, průběhu či provádění jednotlivých pokusů nebo jejich částí.

- OČTŘ, svědci, poškození, obvinění

Pokud je přípustná zastupitelnost osob či není přítomnost takových osob potřebná, jsou nahrazeni a účastníky vyšetřovacího pokusu se místo nich stávají pokusné osoby a figuranti. Výběr takovýchto osob je třeba provést takovým způsobem, aby subjektivní vlastnosti¹²¹ těchto osob byly co nejvíce podobné osobám, které mají zastupovat.

Je-li úkonu přítomen svědek, který je obětí trestného činu, má právo, aby byl doprovázen svým důvěrníkem.¹²²

b) **Nepřímí účastníci** – do skupiny těchto účastníků se budou řadit osoby, které poskytují odborné hledisko (konzultaci) nebo mají „dohled“ nad objektivností a zákonností prováděných úkonů.

- znalci, nezúčastněné osoby, obhájci, tlumočník

c) **Pomocné osoby** – při vyšetřovacím pokusu tyto osoby zabezpečují ostrahu a uzavření místa úkonu a také zabezpečují manipulaci s technikou, která snímá a zaznamenává průběh vyšetřovacího pokusu pro další zkoumání a vyhodnocení.

¹²¹ Věk, výška, váha, zrak, sluch, fyzická kondice.

¹²² Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 134.

4.2 Příprava vyšetřovacího pokusu

Příprava vyšetřovacího pokusu je důležitá. Analýzou doposud zjištěných informací je následně určen postup, kterým je třeba provádět nejen samotný vyšetřovací pokus na jeho místě, ale též (zejména ve složitějších případech) provedení přípravy před samotným výjezdem na místo úkonu pokusu.

Před výjezdem na místo vyšetřovacího pokusu:

Předně je třeba určit, jaké úkony budou součástí vyšetřovacího pokusu, resp. na jaké otázky bude vyšetřovací pokus zaměřen. Dále se stanoví okruh účastníků, kteří budou na pokusu účastni, a také se případně zajistí jejich účast. Dojde k detailní přípravě celého průběhu pokusu vč. jednotlivých fází a etap, variací podmínek, za kterých bude pokus prováděn, a posloupnosti úkonů. V neposlední řadě se provede zajištění potřebného materiálně-technického vybavení důležitého pro provedení pokusu.¹²³

Po příjezdu na místo vyšetřovacího pokusu:

Po příjezdu na místo pokusu se postupuje dle plánu, který byl předem připraven. Dochází tedy k samotnému uzavření oblasti a rekonstrukci místa do podoby, v jakém se nacházelo v době zkoumané události. Obě tyto situace (původní a rekonstruovaná) jsou také zaznamenány. Pokud je to nezbytné, provádějí se konzultace se znalci a dalšími odborníky (pokud jsou účastni). Poté se provede instruktáž všech účastníků, kteří se pokusu budou aktivně účastnit, aby byl zabezpečen zamýšlený průběh pokusu.

4.3 Taktika provedení vyšetřovacího pokusu¹²⁴

Jedná se o souhrn postupů, metodik a doporučení, jež mají vytvořit takové podmínky, aby bylo dosaženo co nejobjektivnějšího průběhu úkonu a získání tak hodnověrných a v dalším průběhu trestního řízení využitelných výsledků a důkazního materiálu. Podmínky si můžeme rozčlenit do pěti následujících částí.

¹²³ Zajištění dokumentačních prostředků, místa průběhu vyšetřovacího pokusu, odklonu dopravy, maket věcí potřebných k pokusu atp.

¹²⁴ Straus, J. a kol., Kriminologická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 187-188.

Omezený počet účastníků vyšetřovacího pokusu

Již v průběhu přípravy pokusu by mělo být bráno v úvahu, aby počet účastníků nebyl větší, než je nezbytně nutný. Pokud by byl na vyšetřovacím pokusu příliš velký počet účastníků, mohla by být negativně ovlivněna jak osoba, která celý pokus řídí, tak i samotné experimentující osoby. Do celého úkonu by to mohlo vnést zmatečnost, která by mohla vést k nežádoucímu výsledku. Je ovšem dbát na nezastupitelnost osob dle typu pokusu.

Shodnost uměle vytvořených podmínek s podmínkami, za nichž došlo ke zkoumanému faktu, jevu nebo události

Tento prvek pokusu je zcela klíčovým a rozhodujícím pro hodnověrnost jak pokusu samotného, tak především pro výsledky z něj vyplývající. Není ovšem možné tuto shodu pojímat tak, že musí být absolutní. Shody je třeba dosáhnout v situacích, které mají podstatný vliv na zkoumanou událost a její následky. Shodnosti bylo mělo být dosahováno, co se týče klimatických podmínek, denní doby, místem uskutečnění pokusu, použitím předmětů atp.

Provádění pokusů v cílevědomě měněných podmínkách

Cílevědomá změna podmínek do značné míry přispívá k hodnověrnosti a použitelnosti výsledků pokusu. Pokud chceme získat informace o vlivu určitého jevu na šetřenou událost, tak se izolují jednotlivé podmínky a buď se jejich působení zmírňuje, nebo naopak zvyšuje, přičemž zároveň zůstávají zbylé podmínky pokusu nezměněny.

Opakování stejnorodých pokusů

Jednotlivé části vyšetřovacího pokusu se doporučuje vícenásobně opakovat a věnovat tak zvýšenou časovou trpělivost celému úkonu. Tento přístup opět zvyšuje hodnověrnost, ale i stupeň poznání a přináší kvalitnější výsledek celého vyšetřovacího pokusu, jelikož jednotlivé úkony se ve stejných podmínkách několikrát opakují a tímto opakováním i ověřují, a tak je možné minimalizovat nahodilost výsledků a získat tak souborný materiál o vysoké kvalitě pro OČTŘ.

Provádění pokusů v několika etapách

Tento postup se doporučuje zejména u složitějších vyšetřovacích pokusů. Takovýmto dělením nebo etapizací děje se dosahuje přesnějšího a kvalitnějšího poznání děje a vzájemných souvislostí. „Reálné členění pokusů do jednotlivých etap se doporučuje v těch případech, kdy výsledky jednotlivých pokusů nezávisí na tempu a kontinuitě zkoumaného děje.“¹²⁵ Po každé takovéto etapě dochází k přerušení pokusu na nezbytnou dobu, aby mohl dojít k vyhodnocení provedení a k potřebnému zadokumentování proběhlých činností a stavu místa.

4.4 Dokumentace a hodnocení výsledků vyšetřovacího pokusu

Dokumentace vyšetřovacího pokusu probíhá primárně formou protokolu. Krom obecných náležitostí, které ustanovuje § 55 TrŘ, obsahuje odst. 3 zmíněného ustanovení také další náležitosti protokolu platné pro protokolaci vyšetřovacího pokusu. Mezi tyto náležitosti patří zejména popis okolností, za kterých byl pokus prováděn a také jeho obsah a výsledky. Zároveň pokud je to možné, provádí se dokumentace za použití audiovizuální a videotechniky či náčrtků atp. Nelze opomenout ani část, kde se protokolují obecné informace o místě a času konání a o osobách, které se na pokusu účastní (provádějí experiment, osoby přítomné a nezúčastněné, svědci, obviněný, ostatní účastníci).

V protokolu se tak uvádějí podmínky, za kterých byl vyšetřovací pokus proveden, a jejich porovnání s podmínkami, za kterých došlo k prověřované události. Je též podstatné zhodnocení a porovnání těchto dvou stavů společně s posouzením vlivu na konečný výsledek pokusu. Popisují se zde veškeré použité nástroje a pomůcky, klimatické podmínky (viditelnost, čas) a popis účastníků pokusu včetně jejich oblečení, zdravotního stavu atp. Popisují se též jednotlivé dílčí úkony pokusu a k souhrnnému protokolu se posléze vyjadřují jednotliví účastníci,

¹²⁵ Straus, J. a kol., Kriminologická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 188.

kteří potvrzují či případně rozporují záznam o vyšetřovacím pokusu uvedený v protokolu s reálným průběhem úkonu.¹²⁶

I když to zákonná úprava přímo nevyžaduje, je praxí velice pozitivně přijímána dokumentace za použití videozáznamu. Je tak pro pozdější hodnocení a sledování osobami, které nebyly přítomny pokusu lépe se orientovat v ději a je pro ně „plastičtější“ oproti samotnému protokolu který na pozdější čtenáře může působit plochým dojmem a nemusejí z něj vyplynout správné výsledky. Co se týče uplatnění videozáznamu u soudu, je často kladně přijímáno a hodnoceno a to i s ohledem na v dnešní době již ve většině případů dostatečné technické vybavení jednacích místností, které umožňuje při líčeních tyto záznamy reprodukovat, a soud tak není omezen pouze na čtení protokolu.

Při hodnocení se analyzují doposud získané podklady s průběhem vyšetřovacího pokusu. Výsledkem hodnocení experimentu jako samotného může být stav pozitivní či negativní. Závěry, které mohou vyplývat z objektivně zjištěných výsledků můžeme rozdělit na dvě skupiny, a to na závěry kategorické a závěry pravděpodobné.

4.5 Z judikatury k danému tématu

Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3320/09.

Ústavní soud svým nálezem zrušil usnesení Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Českých Budějovicích a rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích v důsledku neprovedení důkazů.

Pro potřeby této práce je v tomto nálezu stěžejní, mimo jiné, jedno z napadených pochybení, kterých se stěžovatel dovolával. Stěžovatel zpochybňoval jednak provedené a soudy vyhodnocené znalecké posudky, ale předně spatřoval ve svém případě porušení práva na spravedlivý proces. Nebyly totiž vzaty v potaz jeho návrhy na doplnění dokazování (provedení rekonstrukce, rekonstrukce či vyšetřovacího pokusu), které by objasnily, jaká zranění může člověk utrpět při pádu z koně. Podle přesvědčení stěžovatele tak obecné soudy jeho

¹²⁶ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 134.

osobě odepřely možnost se náležitě hájit a porušili mimo jiné zásadu kontradiktornosti a in dubio pro reo.

Ústavní soud po vyžádání spisu zjistil, že závěry ke kterým došly obecné soudy v případě zranění pádu z koně jsou dle jeho názoru nejednoznačné a jedná se pouze o jednu z možností vzniku poranění. Návrhy na doplnění dokazování provedením vyšetřovacího pokusu, příp. rekonstrukce považuje Ústavní soud za důkazy neprávem opomenuté. Po vyhodnocení všech skutečností dospěl Ústavní soud k názoru že v daném případě došlo k porušení práva na spravedlivý proces. Tento závěr je konstatován o v následující právní větě z dotyčného nálezu.

„Zákonem předepsanému postupu v úsilí o právo (zásadám spravedlivého procesu) vyplývajícímu z čl. 36 odst. 1 Listiny je nutno rozumět tak, že v řízení před obecným soudem musí být dána jeho účastníkovi mj. i možnost navrhnout důkazy, jejichž provedení pro zjištění (prokázání) svých tvrzení pokládá za potřebné; tomuto procesnímu právu účastníka pak odpovídá povinnost soudu nejen o navržených důkazech rozhodnout, ale také – pokud jim nevyhoví – ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých důvodů navržené důkazy neprovedl, resp. pro základ svých skutkových zjištění je nepřevzal; jestliže tak obecný soud neučiní nebo učiní nedostatečně, dochází při jeho rozhodování nejen k vadám spočívajícím v porušení obecných procesních předpisů, ale současně soud postupuje v rozporu se zásadami vyjádřenými v hlavě páté Listiny (především čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2). Takzvané opomenuté důkazy, tedy důkazy, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, případně důkazy, jimiž se soud bez adekvátního odůvodnění nezabýval, proto téměř vždy založí nejen nepřezkoumatelnost vydaného rozhodnutí, ale současně též jeho protiústavnost.“¹²⁷

¹²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3320/09; Publikováno 60/2010 USn. Sbírka nálezů a usnesení ÚS, 56/2010.

Rekonstrukce

Rekonstrukce se koná, má-li být obnovena situace a okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka a jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci. (srov. § 104d odst. 1). Na rekonstrukci se dále užijí ustanovení upravující vyšetřovací pokus (srov. § 104d odst. 2), což bude mít mimo jiné za následek, že obviněný nemůže být k tomuto úkonu donucován.¹²⁸

Rekonstrukce tak spočívá v situaci, kdy dochází k obnovení celkové nebo dílčí situace či jednotlivých skutkových událostí, za nichž byl čin spáchán a které mají vliv na konkrétní čin. Rekonstrukce se zpravidla provádí na místě činu a dochází při ní k porovnání výsledků vyšetřování se situací, která panuje na místě činu.¹²⁹ V praxi obvykle během rekonstrukce probíhá jeden nebo více vyšetřovacích pokusů.¹³⁰

V průběhu rekonstrukce tak dojde ke zjištění a ověření, jakým způsobem, jakými prostředky a na jakém místě došlo ke spáchání trestného činu. Mimo jiné také bude také ověřována poloha a pohyb poškozeného v místě činu či možného svědka. Rekonstrukce se provádějí zejména při vyšetřování obecné kriminality.

Co se týče rozdílu mezi vyšetřovacím pokusem a rekonstrukcí, tak cíle těchto úkonů jsou shodné. Odlišnosti jsou ve způsobu jejich sledování. „Při pokusu

¹²⁸ Jelínek J. a kolektiv. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges 2018. 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3. str. 430.

¹²⁹ Opakování mechanismu jednání obviněného na místě činu, ukryvání obětí, poloha předmětů během celého průběhu trestné činnosti atp.

¹³⁰ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. str 415.

jich lze dosáhnout pouze pokusnou cestou, při mnohonásobném opakování pokusu s měněním jejich podmínek, při rekonstrukci činností skládajících se z různých úkonů a operací, nikoli tedy jen určitou metodu nebo určitým úkonem. Rekonstrukce nevyžaduje ani několikanásobné opakování, ani změnu podmínek.“¹³¹

Pokud se rekonstrukce koná za dobrovolné aktivní účasti podezřelého, obviněného či svědka, je třeba dodržet ochranu těchto osob v tom směru, že jejich konání musí být spontánní a nesmí být nikterak usměřováno osobami řídícími rekonstrukci. (srov. Č. 49/1968 – III. Sb. rozh. tr.).

Stejně tak jako u jiných způsobů dokazování i zde zákon (srov. § 104d odst. 1) vychází z principu subsidiarity. Oprávněnost použití rekonstrukce tedy bude v případě, kdy nelze stejného výsledku dosáhnout jinak anebo jiné důkazní úkony již provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci. Jako úkony, které mohou nahradit provedení rekonstrukce, jsou myšleny opětovné výslechy svědků, obviněného, podezřelého, znalců či provedení rekognice, konfrontace nebo ohledáním místa činu atp.

5.1 Druhy kriminalistické rekonstrukce¹³²

Současná kriminalistická praxe se postupně, přes určitý vývoj v čase ustálila v případě dělení kriminalistické rekonstrukce dle charakteru rekonstruovaných objektů na následujících čtyřech typech.

5.1.1 Rekonstrukce významných míst

V případě vyšetřování trestné činnosti existují různá místa, která mají i různý vztah k vyšetřované trestné činnosti a poskytují různé informace o přípravě, průběhu či následcích trestné činnosti. V obou níže zmíněných případech se tak jedná o rekonstrukci místa, která již zanikla, a to nejen z hlediska prostorových

¹³¹ Jelínek J. a kolektiv. Trestní právo procesní. 5 vydání. Praha: Leges 2018. 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3. str. 430.

¹³² Porada V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 484-485.

prvků, ale též ostatních podmínek, které měly vliv na trestnou činnost. Může se jednat o klimatické podmínky, denní dobu, viditelnost atp.

Podle charakteru místa tak můžeme hovořit o rekonstrukci:

- a) **místa činu;** jedná se o rekonstrukci určitého prostoru, který je spojován s nastalou událostí, ve které je spatřován trestný čin; rekonstrukce je prováděna na základě poznatků, které byly získány z výpovědi podezřelých, obviněných, poškozených, svědků či jiných dostupných materiálů,
- b) **místa odlišného od místa činu;** jedná se o místa, která nemají přímou spojitost se spáchaným trestným činem (čin se na daném místě nestal), má však význam pro další vyšetřování a zjištění dalších okolností spojených s trestným činem; může se jednat o místa, na kterých byly učiněny nálezy předmětů důležitých pro trestní řízení, nebo o místa zjištění.

5.1.2 Rekonstrukce významných předmětů

V rámci vyšetřování trestného činu se mezi důkazy mohou vyskytovat rozličné předměty (věci nebo listiny a jiné doklady), které byly v průběhu času poškozeny, zničeny či jinak znehodnoceny a jejichž možnost uplatnění v trestním řízení jako důkazu je podmíněna jejich obnovou či restaurováním (rekonstrukcí).

Podle charakteru předmětu tak můžeme hovořit o rekonstrukci:

- a) **věcí;** jedná se o rekonstrukci věcí tak, aby bylo možné znovupoznání funkčních či vnějších znaků věci (zbraně či nástroje),
- b) **listin a jiných dokladů,** kdy je vytvoření rekonstruovaného objektu důležité pro znovupoznání jeho vnějších znaků.

5.1.3 Rekonstrukce významných znaků člověka

V případě, kdy je kriminalisticky důležité provést rekonstrukci významných znaků člověka, tak vzhledem k jejich charakteru je následně dělíme na rekonstrukci:

- a) **vnější podoby člověka;** v případě, kdy se jedná o rekonstrukci znaků, které poslouží k identifikaci dané osoby pomocí portrétní identifikace. Při této rekonstrukci se používají především technické pomůcky, jako jsou identikit, PORIDOS¹³³, fotorobot atp. v případě, kdy je třeba vypátrat určitou osobu pomocí popisu. V případech, kdy dojde k nálezů kosterních pozůstatků či mrtvoly ve značném stádiu rozkladu, používá se tzv. Gerasimova metoda. Jedná se o plastickou rekonstrukci obličeje. „Tato metoda je velice pracná a podle převládajících názorů nemůže plastický portrét sloužit jako objektivní experimentálně vytvořený model ke ztotožnění osoby cestou rekognice. Jde vždy o pomocný prostředek k dosažení cílů v procesu zjišťování totožnosti.“¹³⁴. Ovšem tato metoda je postupně nahrazována počítačovými modely, které jsou vyvíjeny a postupně uváděny do praxe.
- b) **jiných znaků člověka;** účelem této rekonstrukce není přímo ztotožnění dané osoby, ale jedná se o rekonstrukci jiných znaků člověka, jako je jeho výška, hmotnost, typ postavy, stavba těla. Následně je z těchto poznatků vytvořena figurína, která se používá u rekonstrukcí či u kriminalistického pokusu.

5.1.4 Rekonstrukce významných jednání a událostí

„Do této skupiny rekonstrukcí se obecně řadí všechny rekonstrukce dynamických situací – dějů, zejména prostřednictvím demonstrací pachatelem nebo jinými osobami, které byly dříve přítomny nebo účastny kriminalisticky významných jednání, či událostí. Touto rekonstrukcí se obnovují a prověřují určitá fakta, která mohou být známa jen osobám, které se na rekonstruované situaci účastnily, nebo ji pozorovaly.“¹³⁵

- a) **trestného činu;** je jedním z nejdůležitějších rekonstrukčních úkonů, při nichž dochází k rekonstrukci průběhu, situace a okolností páchaní trestného

¹³³ Počítačový systém, který umožňuje intuitivně pomocí speciálního softwaru sestavovat portréty z fotografií jednotlivých obličejových partií.

¹³⁴ Porada V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 485.

¹³⁵ Porada V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 485.

činu přímo na jeho místě, a to za přispění výpovědi nebo přímého konání pachatele, svědka nebo poškozeného.

- b) jiných znaků člověka**, „jde v podstatě o obnovení významných částí jednání či událostí, které nelze hodnotit jako trestné činy, ovšem mají význam například pro proces zjišťování alibi, zjišťování mechanismu sebevražedných jednání atp.“¹³⁶

5.2 Příprava rekonstrukce

Stejně jako u přípravy vyšetřovacího pokusu, tak i u přípravy rekonstrukce je třeba obezřetnosti a pečlivosti. Jedná se o celkem složitý proces a soubor úkonů, které mohou probíhat na rozličných místech, tak, aby výsledek byl co nejméně nejpravděpodobnější a co nejlépe vypovídal a dějích na místě. Na všechny tyto činnosti a celkovou přípravu je třeba dostatek času.

Přípravu má na starosti kriminalista, který před samotným úkonem rekonstrukce postupně připravuje její průběh, a to na základě vytyčení obsahových a taktických záměrů rekonstrukce, zajištění prostředků k provedení rekonstrukce a přípravě průběhu rekonstrukce.

Příprava rekonstrukce počíná okamžikem, kdy OČTŘ dojde k závěru, že již nelze potřebných důkazů a zjištění dosáhnout jiným způsobem než nařízením rekonstrukce (srov. § 104d odst. 1 TrŘ). Tedy že již další poznatky nelze získat dalšími výslechy nebo jinými způsoby a zároveň, že má dostatek materiálu pro provedení rekonstrukce trestného činu.

Příprava rekonstrukce je rozdělována do dvou etap podle toho, kde se koná a jaké úkonu se při ní realizují.

Příprava před odjezdem na místo provedení rekonstrukce

Během této etapy se provádí celková a detailní analýza dosud nashromážděného spisového materiálu. Výsledkem této analýzy bude nalezení všech rozporných či nejasných částí (i rozporů ve výpovědích), které se ve spise

¹³⁶ Porada V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 485.

nacházejí ve spojitosti s trestným činem a jeho provedením. Na základě této analýzy pak kriminalista rozhoduje, za účasti jakých osob bude rekonstrukce probíhat, jaké otázky budou tímto úkonem objasňovány a jakým způsobem bude daná rekonstrukce vedena.

S ohledem na výsledek analýzy se poté vypracuje plán, který zahrnuje zamýšlený cíl, procesní průběh rekonstrukce a vytyčené cíle s ohledem na doposud známé poznatky: Dále je v plánu uveden čas provedení rekonstrukce s ohledem na vyšetřovací linii. Je stanovena denní doba, klimatické podmínky, místo, okruh osob účastnících se rekonstrukce a určení předmětů či maket potřebných k provedení rekonstrukce. V rámci plánu se též řeší technické zabezpečení dokumentace průběhu rekonstrukce a též zabezpečení ostrahy místa rekonstrukce, a pokud je to nutné, tak i obviněného. V rámci plánu se řeší další individuální technické a procesní aspekty s ohledem na daný trestní případ.¹³⁷

Příprava po příjezdu na místo rekonstrukce

Příprava po příjezdu na místo již vychází z předem připraveného plánu, a bude tak spočívat především v zajištění místa rekonstrukce před vstupem nepovolaných osob, provedením prohlídky místa rekonstrukce, činností vedoucí k rekonstrukci místa činu do podoby pro potřeby rekonstrukce. Dále bude zajištěna přítomnost osob, které byly stanoveny k účasti na rekonstrukci, a dojde k jejich poučení a instruktáži s ohledem na průběh rekonstrukce. Bude také probíhat technická příprava místa pro zajištění potřebné obrazové a zvukové dokumentace a další specifické činnosti spojené s individuálními požadavky daného trestního řízení.¹³⁸

¹³⁷ Porada V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 486.

¹³⁸ Porada V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 486.

5.3 Taktika provedení rekonstrukce

Provedení úspěšné a přínosné rekonstrukce pro trestní řízení je závislé na dodržení základních taktických a metodických pokynů, které jsou praxí ověřeny a dodržovány. Tyto zásady též hojně zmiňuje kriminalistická literatura.¹³⁹

Za základní taktické zásady jsou tedy zejména považovány:

a) Zásada vhodného okamžiku provedení rekonstrukce

Zásada v sobě ukrývá zobecnění kriminalistické činnosti. Jak již bylo psáno, rekonstrukce by měla být prováděna až v době, kdy potřebných výsledků není možné dosáhnout jinak či potřebné důkazy není možné získat jinak, např. opětovným výslechem osob.

b) Zásada jednoho vedoucího

Touto zásadou je řečeno, že rekonstrukci by měl vést jediný pracovník OČTŘ, jemuž jsou ostatní spolupracovníci a účastníci rekonstrukce podřízeni. Takováto vedoucí osoba tak odpovídá za průběh rekonstrukce, naplňování plánu rekonstrukce a ochranu práv všech účastníků rekonstrukce. Zároveň dává účastníkům pokyny k zahájení, přerušování či ukončení jednotlivých úkonů a činností, konzultuje průběh rekonstrukce s přizvanými odborníky a znalci, adekvátně reaguje a usměrňuje průběh rekonstrukce vzhledem k obsahu trestního spisu, známým důkazním materiálem a chování účastníků rekonstrukce.¹⁴⁰

c) Zásada dobrovolnosti

Je vyjádřením již zmíněné zásady *nemo tenetur* neboli nikdo nesmí být nucen k provádění úkonů v souvislosti s prošetřovanou a rekonstruovanou trestnou činností. O tomto právu musejí být osoby náležitě poučeny a toto poučení musí být zaneseno do protokolu o provedení rekonstrukce.

¹³⁹ Srov. např. Porada V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 486; Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 143.

¹⁴⁰ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 143.

d) Zásada ostražitosti

Zásada, vyplývající z praktických kriminalistických zkušeností, přispívá, pokud je dodržována, k plynulému a nerušenému průběhu rekonstrukce. Ostražitost neznamená, jen co se týče průběhu rekonstrukce jako takové, ale i vzhledem k jednotlivým účastníkům a mezi nimi především u obviněného. U něho hrozí, vzhledem k určité volnosti jednání a ponechání iniciativy konání v rámci jeho výpovědi, že by mohl situace využít a pokusit se konání, kterým by mohlo dojít k újmě na zdraví jemu samotnému či jiným osobám nebo se může pokusit o útěk.

Je tedy třeba bedlivého dohledu nad jeho konáním a mít neustále možnost okamžitého zásahu proti jeho jednání. V rámci této zásady můžeme také zdůraznit dostatečné věnování pozornosti u výběru vhodných předmětů a maket, které budou obviněnému poskytnuty k předvedení jeho jednání.

Krom taktických zásad se v rekonstrukci objevují také taktické podmínky, jež mají za úkol vytvoření podmínek pro účelné a optimální obnovení situace v místě provedení trestného činu.

a) Výběr omezeného počtu účastníků

Tento taktický postup může mít celou řadu dopadů podle toho, jak přísně nebo naopak volně bude uplatněn. Pokud bude uplatněn a počet účastníků bude snížen neadekvátně nízko, bude průběh rekonstrukce neadekvátně ovlivněn, a to v několika směrech. Jednak nebude možné naplnit zásadu ostražitosti, jelikož nebude přítomný dostatek policistů k zásahu proti neadekvátnímu jednání obviněného, ale také může být nedostatek dalších pomocných pracovníků k dosažení kvalitní a dostatečně podrobné dokumentace celé rekonstrukce.

Pokud bychom vzali v potaz opačný extrém a osob by bylo přizváno více, než by bylo potřeba, došlo by na místě rekonstrukce během úkonů ke zmatečnosti a chaotičnosti při provádění úkonů rekonstrukce.

Je tedy třeba dostatečně pečlivě určit počet osob, které se rekonstrukce účastní, a to vzhledem k poloze a rozloze místa konání rekonstrukce, k potřebám kvalitní dokumentace a dalších individuálních požadavků daného úkonu.

Vedle policejního orgánu se mohou na rekonstrukci podílet obvinění, svědci a poškození, osoby na věci nezúčastněné a další pomocné osoby.¹⁴¹

b) Rekonstrukce místa činu

Provádí se za účelem zjištění okolností a podmínek, za kterých byl spáchán trestní čin.

c) Zajištění nutnosti volného jednání a iniciativy osoby

Jedná se o prověření výpovědi na místě rekonstrukce. Při této činnosti je třeba dbát zásady ostražitosti.

d) Důkladná instruktáž pomocných osob

Jedná se o poučení a seznámení osoby, která má zastupovat jinou osobu figurující ve vyšetřování, s případem, jeho rolí a všemi úkony, které se od této osoby očekávají, a stejně tak s pokyny, jakými s ní bude během rekonstrukce komunikováno.

5.4 Dokumentace a hodnocení výsledků rekonstrukce

Prostředkem dokumentace je u rekonstrukce trestného činu protokol (srov. § 55 odst. 1 a 3 TrŘ). Protokol by měl kromě obecných náležitostí obsahovat dokumentaci podmínek, za nichž byla rekonstrukce provedena, dále pak samotný průběh a výsledky úkonu. Protokol o rekonstrukci má dle kriminalistické praxe tři části.

Úvodní část

V úvodní části protokolu je uvedeno mimo zákonem povinných údajů (např. poučení osob) také, na základě jakých podkladů bylo přistoupeno k provedené rekonstrukci a jaký je její cíl. Dále soupis použitých předmětů, maket a věcných důkazů, vymezení prostoru rekonstrukce a času, kdy byla rekonstrukce zahájena.

¹⁴¹ Porada V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0. str. 487-488.

V této části je též zadokumentováno vyjádření obviněného o dobrovolné účasti na úkonu.¹⁴²

Popisná část

Jak již název napovídá, v této části protokolu bude popsán průběh rekonstrukce trestného činu a výsledek prováděných úkonů. Pozornost zde bude věnována také jednotlivým částem demonstrováných dějů, pokud je tak vzhledem k jejich důležitosti shledáno za účelné, a popisu celkového průběhu rekonstrukce. V rámci této části musí být zřejmé, jak celý úkon probíhal a jaká byla souslednost mezi jednotlivými úkony. Obsahem popisné části budou též veškeré otázky a odpovědi mezi znalci, OČTŘ, obhájci a popř. dalšími osobami a obviněným v doslovném znění.¹⁴³

Závěrečná část

Tato část protokolu obsahuje čas ukončení rekonstrukce trestného činu, čas a místo sepsání protokolu a také případné námitky a připomínky od účastníků rekonstrukce k provedeným úkonům.

Hodnocení výsledků a průběhu rekonstrukce

Hodnocení výsledků a průběhu rekonstrukce se zpravidla doporučuje provádět ve dvou fázích.

V první fázi se hodnotí výsledky a průběh rekonstrukce trestného činu co do jejich hodnověrnosti a objektivnosti. V následující druhé fázi se hodnotí výsledky a průběh rekonstrukce trestného činu v kontextu již známých nashromážděných důkazních prostředků. Analyzuje se, které důkazy byly tímto úkonem prověřeny a zdali došlo k jejich potvrzení či se v rámci provedení rekonstrukce objevily rozpory a jaká je jejich závažnost a vliv na trestní řízení. Dále se prověřuje, jestli provedeným úkonem nebyly zjištěny další, nové důkazy.¹⁴⁴

¹⁴² Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 144.

¹⁴³ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 144-145.

¹⁴⁴ Straus, J. a kol., Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 212.

5.5 Z judikatury k danému tématu

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. 4 Tz 5/2002

„Rekonstrukci podle § 104d TrŘ k prověření obhajoby obviněného ohledně způsobu jízdy s nákladním automobilem a jeho technického stavu lze mimo jiné provést tehdy, je-li orgánům činným v trestním řízení k dispozici předmětný nákladní automobil, kterým byl spáchán trestný čin ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 TrZ. Jestliže je k dispozici pouze druhově shodný nákladní automobil, je možno provést jen vyšetřovací pokus podle § 104c TrŘ.“¹⁴⁵

K danému rozhodnutí dospěl Nejvyšší soud po přezkoumání věci na základě stížnosti pro porušení zákona, podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného. „Ve stížnosti pro porušení zákona poukázal ministr spravedlnosti mimo jiné na to, že řízení mělo být doplněno vyšetřovacím pokusem s přibráním znalce z oboru silniční dopravy, aby bylo zcela objektivně posouzeno, kde byl každý ze svědků v okamžiku, kdy k najetí na nohu poškozeného došlo, jaké byly výhledové možnosti obviněného, zda mohl vidět, že poškozený má nohy přímo za jeho zadním kolem, či zda se mohl domnívat, že může řízení automobilu ještě bez obav vypnout.“¹⁴⁶ Tomuto názoru Ústavní soud přisvědčil. Dále konstatoval, že došlo k pochybení i při hodnocení výpovědi obviněného a svědků a nedošlo k jejich prověření všemi dosažitelnými důkazy (posudkem znalce z oboru dopravy, rekonstrukcí nebo vyšetřovacím pokusem).

Vzhledem k výše uvedenému Nejvyšší soud konstatoval porušení zákona v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 TrŘ, neboť nedošlo k náležitému zjištění skutkového stav věci při nedůsledném hodnocení důkazů. Dále byl zákon porušen v důsledku nesplnění řádné přezkumné povinnosti odvolacího soudu Jeho důvodně podané odvolání bylo zamítnuto.

¹⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. 4 Tz 5/2002; Publikováno T 363 Soubor trestních rozhodnutí NS, Svazek 14/2002.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. 4 Tz 5/2002; Publikováno T 363 Soubor trestních rozhodnutí NS, Svazek 14/2002.

Prověrka na místě

Poslední částí, která vychází z ustanovení zákona (srov. § 104e TrŘ), upravující zvláštní způsoby dokazování, jež je v této práci uváděna, je prověrka na místě. Prověrka na místě se koná v případě, kdy je za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka zapotřebí ověřit či doplnit údaje potřebné pro další průběh trestního řízení a jež se vztahují k určitému místu. I v tomto případě se na úkony související s provedením prověrky na místě přiměřeně použije ustanovení vztahující se k vyšetřovacímu pokusu. Z uvedeného ustanovení o vyšetřovacím pokusu tedy vyplývá, že účast podezřelého, obviněného či svědka, který může odepřít výpověď, je opět, s odkazem na zásadu nemo tenetur, dobrovolná a nelze tuto osobu nutit k účasti na ověření jeho výpovědi na místě činu. „Jde tedy o procesní úkon, při kterém vyslechnutá osoba ukazuje (označuje) místa a objekty spojené s vyšetřovaným případem a přitom popisuje a demonstruje určitou činnost, o které vypovídala.“¹⁴⁷. Nicméně prověrka na místě se od vyšetřovacího pokusu i určitými znaky liší. Primárně tím, že nemá experimentální charakter. Pro vedení prověrky není vhodné ani účelné upravovat místo, kde se úkon provádí, ani vytvářet jiné zvláštní podmínky, jako je tomu právě u vyšetřovacího pokusu.

Účelem prověrky na místě je porovnat výpověď osoby s tím, jak jednala a jak se chovala na konkrétním místě. Při tomto úkonu je možné získat nová fakta a důkazy o trestné činnosti. Prověrka na místě se často využívá k prověření či doplnění již podané výpovědi. Není ovšem rozhodující, zdali získané informace dřívější výpověď potvrzují či nikoliv. Nejedná se tak o prověrku pravdivosti, ale

¹⁴⁷ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. str 416.

jedná se o situaci, kterou se získává výpověď za jiných podmínek než výslechem, např. ve výslechové místnosti. Jinak řečeno ověřuje se, zdali osoba, která provedla výpověď, je přímým účastníkem trestného činu, trestnému činu přihlížela či si svoji výpověď smyslela.

„Prověrku na místě nelze ztotožňovat nebo zaměňovat s rekonstrukcí, neboť zde nejde o obnovení situace, ale jen o ověření a upřesnění určité výpovědi. Jde tedy o úkon podstatně užší, zpravidla prováděný jen za účasti vyslechnuté osoby a zaměřující se jen na jednu či několik skutkových okolností.“¹⁴⁸ „Prověrku na místě je třeba odlišit i od výslechu na místě, kterým se doplňuje výpověď učiněná dříve již před provedením prověrky této výpovědi, byť důvodem k výslechu na místě mohou být právě skutečnosti zjištěné při prověrce.“¹⁴⁹

„Prověrka na místě se používá například v situacích, kdy se obviněný při páčání dílčích útoků trestného činu pohyboval na různých místech, nebo tehdy, když je třeba zajistit věci, které obviněný odcizil a uschoval na jednom či více místech a je ochoten ukázat tato místa OČTŘ, či v případech, kdy za účasti poškozeného je dokumentován způsobený následek atp.“¹⁵⁰

Stejně jako u dalších způsobů dokazování, uvedených v této práci, tak i k prověrce na místě náleží jisté zásady, u kterých se předpokládá jejich dodržení. Bude se primárně jednat o zásadu, kdy prověrka na místě nebude provedena, pokud je to vzhledem k osobě nebo trestnímu případu nevhodné či neúčelné nebo lze potřebných informací dosáhnout jiným způsobem. Dále se jedná o zásadu týkající se přípravného řízení s tím, že během úkonu musí být přibrána na případu nezúčastněná osoba¹⁵¹. Přičemž jsou zde i další zásady týkající se přítomnosti znalce, průběhu prověrky s účastní osoby mladší 18 let (srov. § 102 a § 104c odst. 3 TrŘ) a již změnou dobrovolnou účastí osoby, která má být prověrce na místě „podrobena“ (srov. § 104e odst. 4).

¹⁴⁸ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. str 417.

¹⁴⁹ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 147.

¹⁵⁰ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8. str. 424.

¹⁵¹ Takovéto osoby není třeba, pokud by hrozila zmaření prověrky na místě.

6.1 Příprava prověrky na místě

Příprava prověrky na místě začíná již samotným výslechem osoby, která bude požádána o součinnost při úkonu. Tento výslech je pečlivě analyzován a prověřen společně s dalšími získanými důkazními prostředky. Po výsledku této analýzy, pokud se jeví požadavek provedení prověrky na místě jako důvodný, je vyslechnutá osoba vyzvána k účasti na úkonu. Pokud daná osoba dá dobrovolný souhlas s účastí na úkonu, může se přistoupit k dalším fázím přípravy.

Obsahem těchto fází bude zejména určení cílů prověrky na místě a také ztotožnění místa, o kterém vyslýchaná osoba vypovídala, a zjistit, krom samotného umístění, zdali na takovém místě jsou objekty, jež byly označeny výpovědí. Poté je třeba stanovit čas provedení prověrky na místě, který by měl následovat bezprostředně po výslechu nebo v nejkratší možné době, dále stanovit průběh prověrky a okruh účastníků se osob a jejich úkoly při provádění úkonu. Osoby, které budou uvažovány coby účastníci lze rozdělit do dvou skupin, a to na obligatorní a fakultativní účastníky. Mezi obligatorní účastníky budeme řadit kriminalistu (zástupce OČTŘ), vyslýchanou osobu, jejíž výpověď se prověřuje, nezúčastněnou osobu a kriminalistického technika. Fakultativní skupinou osob budou znalci, tlumočníci, obhájce, státní zástupce nebo další pomocné osoby.¹⁵²

Mezi další přípravné činnosti můžeme zahrnout přípravu dokumentace se zvolením vhodné dokumentační metody, zajištění potřebných technických prostředků k provedení dané dokumentace, provedení předběžné prohlídky místa k určení potřebnosti osob k zajištění průběhu prověrky na místě a ostraze prostoru a provedení instruktáže osob účastnících se úkonu.

6.2 Taktika provedení prověrky na místě

Taktika prověrky na místě se odvíjí od stanovených cílů a také od procesního postavení osoby, jejíž výpověď bude impulzem k provedení tohoto úkonu a charakteru konkrétního místa, kde bude prověrka uskutečněna.

¹⁵² Straus, J. a kol., Kriminologická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 144

„Zobecněním poznatků kriminalistické činnosti lze stanovit určitá obecně platná taktická doporučení.“¹⁵³

Prověrku na místě je vhodné začít na příslušném oddělení Policie České republiky, a to zejména s odůvodněním, že je třeba před samotným úkonem splnit určité formální náležitosti, jako je třeba zajištění a zadokumentování souhlasu příslušné osoby. Je též třeba zajistit výchozí bod prověrky. Ten se bude určovat na základě znalosti osoby o místě prověrky. Pokud neví, kde místo je, ale zná k němu cestu, bude takovým výchozím místem právě oddělení policie, popřípadě může být výchozím místem buď bezprostřední nebo vzdálené okolí prověřovaného místa. Bude záležet na tom, odkud osoba zná přístup na místo nebo odkud událost například pozorovala.

Dále je, pokud možno, vhodné přenechat dané osobě určitou aktivitu v místě úkonu. Zejména ve směru pohybu osoby, obhlédnutí místa, sdělení změn na místě proti původní situaci, označení objektů s vysvětlením jejich vztahu k případu nebo volným popisem (vyprávěním) průběhu vyšetřované události v místě. Doplňující otázky by se měly pokládat až po označení objektů a vysvětlení vztahu k vyšetřované činnosti. V neposlední řadě je možné požadovat demonstraci úkonů, které byly prováděny v souvislosti s vyšetřovanou činností.¹⁵⁴

6.3 Dokumentace a hodnocení výsledků prověrky na místě

Při rozhodování o koncepci dokumentace průběhu a výsledků prověrky na místě je třeba vzít v potaz, jak bude následně s takovou dokumentací v trestním řízení nakládáno. Zda bude protokol a jeho výsledky použit jako důkazní materiál pro trestní řízení nebo bude použit pouze jako informace nedůkazního charakteru. „Prověrku výpovědi na místě lze totiž provádět jak v operativně-pátrací činnosti, tak v průběhu přípravného řízení.“¹⁵⁵ „Toto rozhodnutí nese taktické riziko spočívající v nenahraditelnosti důkazní informace, pokud by prověrka výpovědi

¹⁵³ Straus, J. a kol., Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 145.

¹⁵⁴ Straus, J. a kol., Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 146.

¹⁵⁵ Straus, J. a kol., Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 147.

jako procesní úkon nebyla dokumentována v souladu s požadavky trestního řádu.“¹⁵⁶

Stejně jako u předešlých institutů i zde je základní premisou dokumentace prověrky na místě protokol na základě ustanovení § 55 odst. 1 TrŘ. Též se na něj vztahují požadavky uvedené v § 55 odst. 3 TrŘ. Protokol, dělí se na části (úvodní, popisnou a závěrečnou), má podobnou náplň co do struktury a obsahu jako jiné, již zmíněné vyšetřovací úkony. Protokol je také doplňován fotografickou nebo topografickou dokumentací, jestliže je to technicky možné je doporučen záznam za pomoci odpovídající videotechniky.

Hodnocení, jakožto neopomenutelná součást celého procesu úkonu, bude obdobné jako u jiných důkazních prostředků co do hodnocení průběhu a výsledků. I tak zde nalezneme určitá specifika. Bude se jednat o objektivizaci výpovědi, tzn. že bude porovnávána výpověď se skutečnou situací a jejím průběhem na místě prověrky. I přesto, že se bude výpověď se situací shodovat, nebude možné často učinit závěr přímo na místě prověrky. „Tak např. obviněný ukáže místo, kam ukryl vražednou zbraň. Zbraň je na místě nalezena. Teprve další zkoumání zajištěné zbraně však může prokázat, zda se o vražednou zbraň skutečně jedná, či nikoli.“¹⁵⁷ Je tedy třeba důkladného vyhodnocení získaných důkazů a průběhu úkonu, aby bylo možné provést jednoznačný závěr o učiněné výpovědi.

¹⁵⁶ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 151.

¹⁵⁷ Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 151.

Další zvláštní způsoby dokazování

Tato část práce se bude zabývat tématem dokazování, které není mezi instituty dokazování až tak obvyklé a používané, a praxe ukazuje, že jeho použití není jednoduché. Vzhledem k obsáhlosti a širokému okruhu technik a postupů, které by bylo možné do této kapitoly podřadit, bude se zabývat pouze jedním vybraným tématem, a to užitím hypnózy jako vyšetřovací techniky a jejím použití v praxi nejen na území České republiky. Z praxe bude poté zřejmé, že pokud se hypnóza použije ve správný moment a je správně provedena, její výsledky mohou být velice zajímavé a přínosné pro další vyšetřování nebo dokazování.

7.1 Hypnóza jako vyšetřovací technika

7.1.1 Podstata hypnózy

Nejdříve k samotné podstatě hypnózy. Hypnóza, ačkoliv je dnes již vědou vesměs uznávaná, není zcela jasné, co je její skutečnou podstatou. Ve vědecké obci se o tom vedou debaty, přičemž jeden z názorů je, že hypnóza funguje jako stimul mozku a vede k uvolnění určitých chemických látek¹⁵⁸, jež svým působením dokáží změnit vnímavost bolesti či nálady. Prof. John Gruzeller, který je psychologem Charing Cross Medical School v Londýně, zastává názor, že stavem hypnózy dochází k „vypnutí“ levé části mozku, jež představuje racionální myšlení, a dochází k „přechodu velení“ na pravou část, která podporuje spíše emocionálnější způsob

¹⁵⁸ Enkefalin a endorfin.

VII. Další zvláštní způsoby dokazování

myšlení. Hypnóza, jež pochází z řeckého hypnos, což znamená spánek, tak spánek skutečně připomíná, avšak spánek to není. Hypnotizovaná osoba však může vypadat jako by spala, má svěšenou hlavu, mnohdy zavřené oči, nicméně je schopna reagovat na pokyny hypnotizéra. Hypnóza je tedy také nazývána jako změněný stav vědomí, při němž může dojít ke změnám ve složce poznávací, kontrolní a řídicí. Hypnotizovaný si nepamatuje, co se s ním v hypnóze dělo a co si v tomto stavu uvědomoval.¹⁵⁹

Hlavní podstatou vyšetřovací hypnózy je uvedení subjektu do stavu, kdy dochází ke zlepšení paměťového výkonu a s tím i ke zvýšení schopnosti vybavit si jednotlivé paměťové stopy. Uvedením do hypnózy si tak subjekt může zpětně prožít inkriminovaný děj a popsat jeho průběh. Zároveň je známo, že člověk je schopen si zapamatovat prožité události i spontánně, aniž by si to sám plně uvědomoval.

Techniky oživující paměť z forezního a vyšetřovacího pohledu neboli FIMET¹⁶⁰ díky obsáhlým experimentům Roba Kellyho přinášejí velice efektivní přístup k vyšetřovací hypnóze. Obsahují ve svých postupech mnoho postupů, které jsou běžně používány v kognitivním interviewu. Vyšetřovací hypnóza a terapeutická hypnóza jsou s určitými rozdíly prakticky stejné. Terapeutická hypnóza je vztah mezi pacientem a hypnotizérem, kdy hlavním účelem hypnózy je uzdravení pacienta. K tomuto účelu hypnotizér používá různé techniky navozování hypnózy, sugesce či interpretace tak, aby došlo k co nejefektivnějšímu potlačení symptomů. „Smyslem používání vyšetřovací hypnózy je pak osvěžení paměti. Z forezního hlediska se (vyšetřovací) hypnóza soustředí na obnovení paměti osob, především svědků, kteří určitou událost vnímali svými smysly. Během rozhovoru se tak zaznamenávají nejen zvukové, ale i zrakové vjemy, jež jsou s nějakou situací spojeny a které si hypnotizovaný jedinec během hypnózy opětovně vybaví.“¹⁶¹ Dalším rozdílem je, že u terapeutické hypnózy je přítomen pouze hypnotizér, ale u vyšetřovací hypnózy se předpokládá přítomnost i nezúčastněné osoby.

Co se týče otázky vybavení si vzpomínek, které jsou pro danou osobu stresující či traumatické, bylo zjištěno, že právě tyto vzpomínky a zážitky jsou

¹⁵⁹ Porada, V., Straus, J., a kol. Kriminálnístika (výzkum, pokroky, perspektivy). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0. str. 314 – 317.

¹⁶⁰ Forensic and investigative memory-enhancing techniques.

¹⁶¹ Porada, V., Straus, J., a kol. Kriminálnístika (výzkum, pokroky, perspektivy). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0. str. 320.

v mnoha případech vybavovány jasněji a zřetelněji nežli „neutrální“ vzpomínky. Příčinou je momentální emocionální vypětí, během kterého se tyto zážitky „zapisují“ do paměti. Náš obranný systém se ovšem tyto zážitky snaží potlačit a ochránit tak člověka dalšímu psychickému vypětí. Hypnóza tak může být prostředkem jak tyto vzpomínky a zážitky znovu získat.

7.1.2 Využití hypnózy při trestné činnosti

V kriminalistice se na hypnózu nahlíží dvěma pohledy. Liší se od sebe, zdali hypnóza slouží jako prostředek k oživení mysli osoby nebo, zdali je prostřednictvím hypnózy páchána trestná činnost, a to buď přímo na hypnotizované osobě, nebo prostřednictvím ní. Dosáhneme tak rozlišení způsobu využití/zneužití hypnózy do tří rovin.

- a) Vyšetřovací hypnóza – v tomto případě se jedná u využití hypnózy pro objasnění kriminality a obnovení vzpomínek především u svědků.
- b) Trestná činnost, kdy je ke spáchání použita zhypnotizovaná osoba
- c) Trestná činnost, kdy je páchána přímo na zhypnotizovaných lidech

Co se týče trestné činnosti spáchané za pomoci hypnózy, jedná se spíše o ojedinělé případy, a tak jim bude věnována pouze omezená část této kapitoly. Dále se poté bude řešit použití a využívání vyšetřovací hypnózy.

Jedním příkladem, kdy byla měla být spáchaná trestná činnost za pomoci hypnózy může být případ z Itálie, kdy měl muž zhypnotizovat pokladní, která mu následně vydala hotovost. Když se muž přibližoval k pokladní, nechoval se nijak výstředně. Poslední, co si pokladní pamatuje, je věta „podívejte se mi do očí“. Celá situace byla též zachycena na videu, kde je vidět, jak muž na pokladní mluví a během toho vybírá hotovost z pokladny. Během vyšetřování italská policie přišla s tvrzením, že při krádežích tento pachatel využíval hypnózy. Nicméně tato hypotéza nebyla potvrzena.¹⁶² Dále byly popsány případy, kdy byla zneužita hypnóza k trestním činům především se sexuálními motivem.

¹⁶² Porada, V., Straus, J., a kol. Kriminalistika (výzkum, pokroky, perspektivy). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0. str. 320.

VII. Další zvláštní způsoby dokazování

Co se týče druhého případu, tedy využití jiné osoby ke spáchání trestného činu, zde je rozpor v názorech, zdali je možné takto hypnózu zneužít. Nepodařilo se prokázat, že ani ve stavu hluboké hypnózy by osoba byla schopna provést věci, které jsou proti jejímu přesvědčení či se jí jinak přičily. Pokusy s touto formou hypnózy povětšinou ztroskotaly. Hypnotizovaná osoba může být neklidná, probudit se z hypnózy či nevykoná, co po ní bylo požadováno. Názory odborníků zmiňují, že i v hypnóze fungují morální hranice a svědomí a že existuje tzv. vnitřní pozorovatel jenž hlídá naše chování (Fuchs nebo prof. Hilgard).¹⁶³

Nadto je hypnóza opřena o důvěru mezi hypnotizérem a hypnotizovaným. K uvedení do hypnotického stavu je třeba spolupráce těchto dvou osob a násilím by tak bylo obtížné tento stav navodit. Ve spojení uvedeného tedy dojdeme ke konstatování, že použití někoho jako nástroje ke spáchání trestného činu formou hypnózy bude málo pravděpodobné. „Na druhé straně však existuje posthypnotická sugesce, tedy stav, kdy jedinec po skončení hypnózy vykoná to, k čemu byl naveden v průběhu hypnózy a příčiny svého jednání si neuvědomuje a nedokáže je vysvětlit, proč, za jakého důvodu, tak činí.“¹⁶⁴ Přes všechna zamítavá stanoviska, že člověk neudělá v hypnóze věci, které by neudělal ani v bdělém stavu, se můžeme setkat s případy, které tuto domněnku vyvracejí či zpochybňují. Zajímavou ukázkou zneužití hypnózy je tzv. Kodaňský případ. V tomto případě, došlo ke zneužití hypnózy ke kriminálním účelům. Dopustil se ho na svém spoluvězni psychopatický hypnotizér. „Ve vězení vytvořil v hypnabilním¹⁶⁵ spoluvězni uměle pomocí sugescí bludný systém, jenž mu dovoľoval spoluvězněho chování ovládat i po skončení výkonu trestu odnětí svobody a přimět jej k závažným loupežím.“¹⁶⁶ Oběť hypnózy nebyla nikdy dehypnotizována¹⁶⁷ od první hypnózy, a tak byla neustále ve stavu transu. I z tuzemský zdrojů bychom našli případ, kdy osoba pod hypnózou vystřelila na popud hypnotizéra po jiné osobě, a to aniž by si to uvědomovala. Jednalo se o pokus a střelba probíhala slepými náboji. Ač je tedy

¹⁶³ Porada, V., Straus, J., a kol. Kriminalistika (výzkum, pokroky, perspektivy). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0. str. 325.

¹⁶⁴ Porada, V., Straus, J., a kol. Kriminalistika (výzkum, pokroky, perspektivy). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0. str. 325-326.

¹⁶⁵ Hypnabilita – schopnost být hypnotizován.

¹⁶⁶ Porada, V., Straus, J., a kol. Kriminalistika (výzkum, pokroky, perspektivy). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0. str. 317.

¹⁶⁷ Dehypnotizace – proces, během něhož je subjekt navrácen z hypnózy do bdělého stavu.

možnost zneužití hypnózy k takovému druhu trestné činnosti nízká, přes popsané případy nemůžeme tvrdit, že by byla nulová.

7.1.3 Využití vyšetřovací hypnózy

Hypnóza jakožto vyšetřovací nástroj slouží především k oživení a obnovení paměťových stop u subjektu, zpravidla svědka. Ovšem s ohledem na využití této techniky k dokazování a s aktuálním stavem poznání hypnózy vyvstává řada otázek. Kupříkladu:

- a) Je možné ovlivnit vzpomínky hypnotizovaného subjektu a podstrčit mu vzpomínky na události, které neprožil?
- b) Je možné v hypnóze lhát?
- c) Jaký může být okruh subjektů, které mohou podstoupit hypnózu?
- d) Kdy bude účelné použití hypnózy?

Ad. a): Je popsán případ, kdy Hippolyte Bernheim provedl na subjektu experiment, kdy mu vnukl vzpomínku, že byl v noci probuzen zpěvem a kašlem svého souseda. Dobrovolník po probuzení z hypnózy o tomto zážitku skutečně hovořil včetně detailů, které Bernheim nezmiňoval. Ovšem stejně tak jako se dovozuje, že není možné provést hypnózu proti vůli, dovozuje se, že nelze mít ani mysl hypnotizovaného pod kontrolou, pokud jsou dodržována pravidla a cíle hypnózy. Vyšetřovací hypnóza bude mít za cíl vyhnout se jakémukoliv riziku vzniku sugesce hypnotizovanému.¹⁶⁸

Ad. b): V souvislosti s touto otázkou je postoj odborné veřejnosti nejednotný. Je ovšem názor, že pokud je subjekt patřičně motivovaný, může podávat lživá vyjádření i ve stavu hypnózy. Nicméně je třeba podotknout, že stejně jako u jiných důkazních prostředků, je i zde platná zásada nemo tenetur, tedy že subjekt, pokud je k tomu oprávněn, může takovýto úkon odmítnout podstoupit. Tudíž by pro osobu bylo jednodušší hypnózu odmítnout, nežli se pokoušet o lživou výpověď během hypnózy. „Lze-li navíc z doposud zjištěných skutečností vyvodit závěr o tom, že by

¹⁶⁸ Šelleng, D., K využití hypnózy při objasňování trestné činnosti. Kriminálnístika 3, ročník L/2017, 2017, č. 3. str. 210.

VII. Další zvláštní způsoby dokazování

potencionální subjekt hypnózy mohl podat lživé informace, nemělo by se k provedení hypnózy vůbec přistupovat.¹⁶⁹

Ad. c): Co se do okruhu potencionálních subjektů hypnózy týče, nepanuje mezi autory publikací shoda. Nicméně většina autorů zastává názor, že není vyloučeno krom relevantních svědků v daném trestním řízení podrobit hypnóze i osobu, proti níž se řízení vede. Zvláště pokud si tato osoba nemůže vzpomenout na svoji činnost a místo, kde se nacházela v době spáchání trestného činu, který je jí kladen za vinu. Naproti tomu existuje česká literatura, která uvádí, že „je vyloučeno užití vyšetřovací hypnózy u osoby, proti níž je trestní řízení vedeno. Ta může mít zprvu zájem na hypnotickém vyšetření, a to v naději, že přinese nové informace podporující obhajobu, nicméně výsledkem mohou být poznatky, jež jsou s tvrzeními obhajoby v rozporu či dokonce se jí příčí.“¹⁷⁰ V případě odlišného zacházení s osobami, je autory uváděno, že tento problém je možné odstranit za pomoci důsledné dokumentace hypnózy, popř. přesunout její provádění až k řízení před soudem.¹⁷¹

Ad d): Co se týče účelnosti hypnózy, je třeba na začátek poznamenat dvě věci.

Zprv by se mělo jednat až o ultima ratio řešení, tedy měla by přijít na řadu až po vyčerpání jiných důkazních možností, např. v případech, které zůstávají dlouhodobě neobjasněné. Je také možné kombinovat hypnózu s jinými důkazními prostředky či postupy. Například lze během hypnózy provést rekognici, kdy bude subjekt vyzván, aby otevřel oči a budou mu předkládány fotografie možných pachatelů.

Za druhé je zapotřebí zmínit, že hypnóza se bude odehrávat pouze za dobrovolného souhlasu objektu hypnózy. Jinak účelnost hypnózy pro trestní řízení lze v obecné rovině rozdělit do tří situací. V prvním případě se bude jednat o situaci, kdy osoba situaci vnímala, pozorovala a i děj si pamatovala, nicméně nyní si nemůže na děj či jeho části vzpomenout. Zadruhé se bude jednat o situaci, kdy byl děj osobou vnímán, ale ta mu nevěnovala pozornost a není schopna říci, zdali určité

¹⁶⁹ Šelleng, D., K využití hypnózy při objasňování trestné činnosti. *Kriminalistika* 3, ročník L/2017, 2017, č. 3. str. 211.

¹⁷⁰ Šelleng, D., K využití hypnózy při objasňování trestné činnosti. *Kriminalistika* 3, ročník L/2017, 2017, č. 3. str. 214.

¹⁷¹ Šelleng, D., K využití hypnózy při objasňování trestné činnosti. *Kriminalistika* 3, ročník L/2017, 2017, č. 3. str. 214.

skutečnosti vnímala či nikoli. Poslední bude situace, kdy osoba byla postižena amnézií, a tudíž v důsledku šoku, úrazu či jiné skutečnosti si nemůže vzpomenout, co v průběhu děje dělala, přičemž z dostupných poznatků lze dovodit, že vyšetřované události byla přítomna.

7.1.4 Příklady použití hypnózy

USA

Příkladem ze Spojených států amerických může být případ, který se stal v 1977 v San Francisku na Bay Area. Jednalo se o únos a následné znásilnění dvou dívek ve věku 7 a 12 let. Dívky si během vyšetřování nemohly vzpomenout na žádné detaily z osudné události. Až na základě provedené vyšetřovací hypnózy si jedna z dívek byla schopna vzpomenout na detaily auta, které bylo použito k jejich únosu - rezavé fleky na kapotě či na věci, které byly v autě převáženy. Vzpomněla si dokonce i na placení platební kartou červeno-bílo-modré barvy na čerpací stanici, kde zastavili. Po dopadení pachatele bylo zjištěno, že informace získané díky hypnóze byly pravdivé.

Kanada

V tomto případě se podobně jako v předchozím jednalo o trestný čin se sexuální motivem, který se stal v době, kdy přepadená žena chtěla nastoupit do svého auta. Díky amnézii z prožitého traumatu si žena nebyla schopna na nic vzpomenout. Byla jí tak navržena hypnóza, která probíhala způsobem, který měl ženě připomínat, že se dívá na video (v ruce držela ovladač). Poté s ní hypnotizér procházel inkriminované chvíle a žena byla schopna vzpomínat, jak jde na parkovišti k autu, vytahuje klíče od auta. Následně si vzpomněla na pachatele, že měl světlé, modré oči a jeho ruka byla pomalována jakýmsi červenými linkami. Poté byly ženě ukázány fotografie, přičemž na jedné z nich pachatele poznala, ten se několik hodin po zadržení k činu doznal. Hypnóza tedy nebyla důkazem, ale rysy pachatele, na které si oběť díky ní vzpomněla, vedly k dopadení pachatele.

Česká republika

V České republice nepatří hypnóza k příliš využívaným prostředkům dokazování, ale i tak je možné jisté příklady nalézt. Příkladem může být zcizení

VII. Další zvláštní způsoby dokazování

80 tisíc Kč z pobočky bankovního ústavu v Kouřimi za použití tzv. fascinační hypnózy. V té době byl v místě trestného činu cirkus, kde vystupoval kouzelník – hypnotizér, který byl oblečen do černého obleku a klobouku a prováděl tzv. fascinační hypnózu za použití podnětové spirály.

V den činu se hypnotizér odebral do zmíněného bankovního domu, kde se choval zcela běžně. Počkal, až dojde k obslužení klienta před ním a poté přistoupil k přepážce. V ten den byly na místě dvě pracovnice, přičemž jedna se v moment obsluhování hypnotizéra odebrala do vedlejší místnosti připravit kávu – ztratila tak vizuální kontakt s pracovištěm. Po příchodu k přepážce hypnotizér předložil ženě desky, na kterých byla zmíněná spirála, a řekl jí, ať se na ty desky podívá, že uvidí něco, co ještě neviděla. Žena tak učinila a z pozorování spirály se jí až zamotala hlava. Poté jí muž řekl, aby mu vydala 80 tisíc Kč. Žena tak bez jakýchkoliv zábran učinila a vydala mu tyto peníze, přičemž je musela vyzvednout z trezoru, který byl vzdálen tři metry od jejího místa a musela k jeho otevření použít klíče. Po vydání peněz muž odešel.

Nikdo si ničeho do konce pracovní doby nevšiml a den probíhal zcela normálně. Změna nastala odpoledne při závěrečné denních účtů, kdy bylo zjištěno manko ve výši oněch 80 tisíc Kč. Pracovnice si nedokázaly vysvětlit, jak tomuto mohlo dojít. Bylo provedeno interní vyšetřování a pohovory s oběma pracovnicemi za využití psychologa. Ten navrhl použití hypnózy k obnovení paměťových stop. Tento návrh vycházel ze situace, že pracovnice se dozvěděla o přítomnosti hypnotizéra od své sousedky, která jeho vystoupení shlédla tři dny před inkriminovanou událostí.

Pracovnice, která v ústavu pracovala 25 let bez jediného pochybení s hypnózou souhlasila. Za účasti třetí osoby (pracovníka kontroly) proběhla hypnóza dotyčné pracovnice. Ta si během ní na celou situaci vzpomněla a také popsala celý sled událostí včetně popisu hypnotizéra z daného cirkusu. Tento výsledek hypnózy byl následně předán Policii České republiky.¹⁷²

¹⁷² Porada, V., Straus, J., a kol. Kriminálnístika (výzkum, pokroky, perspektivy). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0. str. 333 – 335.

Závěr

Ve své diplomové práci „Zvláštní formy dokazování“ jsem se zabíral uvedenou tematikou z hlediska trestně-procesního a kriminalistického. Pozornost byla věnována jednak pěti zvláštním způsobům dokazování, jež jsou obsahem příslušné části trestního řádu (srov. § 104a až §104e) tj. konfrontaci, rekognici, vyšetřovacímu pokusu, rekonstrukci a prověrce na místě. Dále je v práci zmíněn jeden z typů méně tradičních postupů při vyšetřování, a to vyšetřovací hypnóza.

Práce je člena prostřednictvím kapitol, přičemž každá se jednotlivě věnuje danému důkaznímu prostředku. V první kapitole je čtenáři nabídnut stručný exkurz do historie zpracovávaných důkazních prostředků s ohledem na novelu trestního řádu, která je zavedla napevno do daného zákona. Hlavní část práce pak postupně rozebírá jednotlivé instituty a nabízí jak základní trestněprávní pohled tak také pohled kriminalistický. Konce kapitol věnující se konfrontaci, rekognici, vyšetřovacímu pokusu a rekonstrukce jsou poté věnovány judikatuře spojené s daným tématem.

Během práce jsem neobjevil zásadní komplikace či problémy, se kterými by se praxe potýkala a které by vykazovaly aktuální potřebu novelizovat platné znění zákona. V práci nicméně zmiňuji v určitých částech poznatky, kdy si osobně myslím, že stojí za úvahu, jestli je daná úprava vhodně koncipována a nezasluhovala by případnou pozornost při dalších novelizacích dotčených zákonů nebo při už delší dobu uvažované rekodifikaci trestního řádu. Při zpracování daného tématu bylo ovšem vidět, že ačkoli panují v určitých ohledech spory jak mezi odborníky navzájem nebo mezi soudy v jednotlivých stupních, je v této oblasti již praxe celkem kvalitně vyprofilována a pokud jsou dodržovány základní zásady při

použití daných důkazních prostředků nepůsobí jejich užití v dalším řízení výrazných komplikací.

Cíle stanovené na počátku byly v celkovém pohledu naplněny. Vzhledem k probíraným institutům a možnostem rozsahu práce, nebylo možné podchytit veškeré detaily. Jsem si tedy vědom, že zpracování daných vyšetřovacích postupů by mohlo být detailnější, nicméně si nemyslím, že by to s ohledem na požadavky tématu jako diplomové práce bylo vhodné.

Dalším důvodem k jisté obecnosti a popisnosti může být fakt, že nedisponuji dostatkem odborných zkušeností z daného oboru. Téma této diplomové práce jsem zpracovával jakožto student oboru právo nikoli jako fundovaný odborník z kriminalistického prostředí. Práce tak nabízí potencionálnímu čtenáři obecný vhled do problematiky, který je obohacen vhodnou judikaturou příslušných soudů.

Seznam zdrojů

Seznam použité literatury

Fenyk, J., Císařová, D., Grívna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 928 s. ISBN 978-80-7478-750-8. [1]

Fenyk, J., Hlaváček, J., Kroulík, P. Některé zvláštní způsoby dokazování (3. pokračování) Kriminologický sborník, ročník LIII, 2009, č. 1. [2]

Fryšták, M., Provazník, J., Sedláčková J., Žatecká E., Trestní právo procesní. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2015. 338 s. ISBN 978-80-7418-246-4. [3]

Chmelík, J. a Bruna E. Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminologické aspekty. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. 228 s. ISBN 978-80-7408-175-0. [4]

Janulková, K., Rekognice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 108 s. ISBN 978-80-7598-105-9. [5]

Jelínek J. a kolektiv. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges 2018. 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3. [6]

Jelínek, J. (ed.), Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu. Praha: Leges, 2016, 224 s. ISBN 978-80-7502-155-7. [7]

Jelínek, J. a kol., Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. vydání. Praha: Leges, 2017, 1312 s. ISBN 978-80-7502-230-1. [8]

Konrád, Z., Jak přijít o důkaz rekognicí a jiné problémy, Kriminologický sborník 4/2009. [9]

- Mazánek, M., Müller, J. Rekognice – stěžejní důkazní prostředek k objasnění vraždy. Kriminologický sborník, ročník LIII, 2009, č. 1. [10]
- Novotný, F. a kol. Trestní právo procesní. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 458 s. ISBN 978-80-7380-677-4. [11]
- Porada, V. a kol. Kriminologie. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0.[12]
- Porada, V., Straus, J., a kol. Kriminologie (výzkum, pokroky, perspektivy). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0. [13]
- Straus, J. a kol., Kriminologická taktika. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 291 s. ISBN 978-80-7380-095-6. [14]
- Straus, J. a kol., Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. 278 s. ISBN 80-86898-40-7. [15]
- Svoboda, I., a kol. Kriminologie. Ostrava: KEY Publishing, 2016. 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. [16]
- Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4. [17]
- Šelleng, D., K využití hypnózy při objasňování trestné činnosti. Kriminologie 3, ročník L/2017, 2017, č. 3. [18]

Seznam použitých internetových zdrojů

- Fenyk, J., Hlaváček, J., Kroulík, P., Některé zvláštní způsoby dokazování (2. kap) (<http://www.krimi-servis.cz/?cat=12>). [1]
- Hendrych, D., Bělina, M., Fiala, J., Šámal, P., Šturma, P., Štenglová, I., Karfíková, M. Právní slovník. 3.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. (dostupné na www.beck.online.cz). [2]
- Musil, J., Zákaz donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare), Kriminologie 4/2009, článek dostupný na (<https://www.mvcr.cz/clanek/4-2009-zakaz-donucovani-k-sebeobvinovani-nemo-tenetur-se-ipsum-accusare.aspx>). [3]

Šámal, P., Gřivna, T., Novotná, J., Púry, F., Růžička, M., Říha, J., Šámalová, M., Škvain, P. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0. (dostupné na www.beck.online.cz). [4]

Vichleda, M., Kriminalistika. Střední odborná škola ochrany osob a majetku. (dostupné na <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>). [5]

Seznam použitých právních předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. [1]

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. [2]

Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. [3]

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. [4]

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). [5]

Závazný pokyn policejního prezidenta 30/2009 ze dne 21. dubna 2009 o plnění úkolů v trestním řízení. [6]

Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu, III. ÚS 528/06, 11.10.2007. [1]

Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3320/09; Publikováno 60/2010 USn. Sbírka nálezů a usnesení ÚS, 56/2010. [2]

Nejvyšší soud České republiky, 2 Tz 35/91, 16. 5. 1991; Publikováno R 52/1992 tr. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 7-8/1992. [3]

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. 4 Tz 5/2002; Publikováno T 363 Soubor trestních rozhodnutí NS, Svazek 14/2002. [4]

Vrchní soud v Praze, 11 To 192/92, 28.1.1993; Publikováno R 25/1993 tr. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, 5-6/1993. [5]

Vrchní soud v Praze, 7 To 181/93, 27.9.1993; Publikováno R 11/1994 tr. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, 5-6/1993. [6]

Vrchní soudu v Praze ze dne 30. 8. 2007, sp. zn. 2 To 64/2007; Publikováno TR 11/2007 s. 320. Trestněprávní revue, 11/2007. [7]

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. 7 To 128/2003; Publikováno TR 7/2004 s. 214. Trestněprávní revue, 7/2004. [8]

Seznam zkratk

TrŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZSVM	zákon č. 281/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
LZPS	zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod
OČTR	orgán činný v trestním řízení
OSPOD	orgán sociálněprávní ochrany dětí

Resumé

This diploma thesis *Special Forms of Evidence* deals with topics that fall under the provisions of Sections 104a to 104e of Act No. 141/1961 Coll., The Criminal Procedure Code. More precisely, these are institutes of confrontation, reconstruction, reconnaissance, investigative experiment, and on-site examinations. All the above mentioned acts were introduced into the legal order of the Czech Republic by the so-called large amendment to the Criminal Procedure Code No. 265/2001 Coll., Effective from 1 January 2002. Until then, they were not directly adjusted and were subordinated to other means of evidence. At the same time, the work is extended by one of the non-traditional ways of obtaining information, which is not quite as common as the way of proving in our forensic environment, namely the institute of investigative hypnosis.

The thesis is further divided into 7 main chapters, each chapter is devoted to a special institute. A special chapter is included in the introduction which briefly guides the reader through the history of these institutes. Then, in each of the following chapters, the evidence is analyzed not only in terms of law, but it is also discussed from the criminalistic point of view.

At the same time, the case-law on the subject is presented, where appropriate and expedient, as an outline of the problems encountered in the use of the acts in question and how the competent courts deal with them.